

EN UTFLYKT TILL LIBROÄNGEN

- ETT VISIONSARBETE OM LIBROBÄCK I UPPSALA

Louise Granér
Sveriges lantbruksuniversitet
Examensarbete vid institutionen Stad och land
Uppsala 2011-10-31

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap, institutionen för stad och land

Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet 2011

EX0533 Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp

Nivå: Avancerad E

© Louise Granér, e-post: louise_graner@hotmail.com

Titel på svenska: En utflykt till Libroängen - ett visionsarbete om Librobäck i Uppsala

Title in English: A trip to Libroängen - a vision work about Librobäck in Uppsala

Examinator: Ulla Myhr, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Emma Butler, White

Handledare: Tomas Lagerström, institutionen för stad och land

Foto: Författaren, där inte annat anges

Utgivningsort: Uppsala

Nyckelord: vision, gestaltning, grönområde, upplevelsevärden, naturvärden, varierad grönska, Librobäck, stadsdelsomvandling

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>

SUMMARY

Librobäck is a city district in northwestern Uppsala. As Uppsala grows, more central dwellings are needed and therefore, Librobäck is being transformed from an industrial area to a residential area. When the district is being transformed even the green areas have to develop. For this reason Uppsala municipality wants a study that shows how a selected green area in Librobäck can be designed to fit the new character of the district.

The selected area is a narrow place with a meandering stream (Librobäcken), a gorge and natural areas with tall vegetation and a lot of trees and bushes along the stream. The municipality wants this natural area to be transformed to a neighbourhood park where the stream gets a more important role than today.

Inventory and analysis

To investigate how the area should be developed to become the district's heart with more interesting experience values, there was an inventory and an analysis of the place. The purpose was to develop a vision for how the area could be developed to be naturally beautiful with reasonable effort and cost.

The inventory and the analysis included both site visits and literature studies.

Literature studies

To develop a vision with strong experience values some theories about experience values were studied. These theories told, among other things, that a place should have varied spatiality, give fascination, have good microclimate and additionally varied sight lines. The theories also narrate that a place seems extra attractive if it is well managed. These theories were the basis for the vision in this work.

Besides these studies about why green spaces are good for the society were made. This study told that green space is good for both the public health, the social sustainability, the ecological sustainability and maybe even for the economy.

Site visits

When studying the topography, vegetation, climate, sound environment, spatiality and the plans for the district, it appeared which sites that had good potential to become "stay areas" and which sites that need to be developed or excluded from the area. Besides this, the inventory and the analysis showed that parts of the area are likely to be flooded within one hundred years. In order to avoid possible flooding devastating the area, parts that are likely to be flooded must consist of green space and not

of buildings.

The inventory is also told that the soil is prone to landslides. Due to this, the design shouldn't include much transformation of the terrain in, or next to, the stream bed. The stream bed must, just like today, include both trees, bushes and herbaceous plants to decrease the landslide risk as much as possible. There is a landslide risk in all types of construction work which must be taken into account when the design proposal will be made.

Other important information that the inventory and analysis gave can be summarized in seven points:

1. The topography and the meandering stream are naturally beautiful and unique qualities of the area.
2. The stream is inaccessible because of tall vegetation and since there are no paths where the stream can be seen from.
3. The site has healthy and big trees and bushes which should be preserved but the species diversity is poor. The poor species diversity makes the experience of the place a bit monotonous.

4. Since the area is almost exclusively made up by natural areas and has very low maintenance level, there is a small variation of experience and the site has few features. There are no gathering points or focus points and no natural places for visitors to stay in the area. There are also very few sight lines when walking through the area since the paths are completely straight. This makes the variation of experience even worse.

5. The area has both nice sites with gossamer meadows and sites with robust comfrey. The comfrey becomes brown and looks bad in the end of the summer but is hard to clear away.

6. There is no varied spatiality since there are no small separated rooms that are accessible in the area, only big rooms.

7. There are several barriers in the area. Due to this, the area feels discontinuous and better connections are needed between the different sites. Better connections to the green spaces and city district in the northwest of Uppsala are also necessary.

This information gave good opportunities to make a credible and attractive design.

Design proposal

To solve the problem that the area has and to pay attention to the places' strengths, a design that divides the area into smaller parts with different character is being proposed. By this proposal the area becomes more varied and there will be more experiences and features when visiting the area.

Fine park

At a place next to the stream where the views of the stream are good and the planned dwellings are close, a "fine park" is being proposed. By concentrating management and efforts to a smaller part of the area, a well maintained and tidy area can be created with relatively low costs. In this area the stream must be in focus. By creating a lawn with a wooden deck next to the water, and plant perennials and colorful bushes to frame the site, the area will get a unique neat place with water in focus. In order to let the water be an asset even when there are low water levels the water could be dammed next to this place.

Lawn park

To give the area a flexible spot where many can gather, an open lawn is being proposed. This should be next to the fine park in order to create an interesting and nice target point in the

middle of the area. Since this area will be next to the planned dwellings even some play equipment could be appropriate to place in or next to this area.

Natural areas with meadows

With the intention to highlight the site's natural qualities the areas with meadow will be preserved as they are. If there is money, the meadow character areas could be expanded. To do this, some attempts to mow down some parts of the areas with comfrey can be done. By more frequent mowing, other species have better possibilities to grow up and give the area a stronger meadow character. Furthermore, the meadows can give spatiality to the area.

Green passage

Where the area is being divided by a barrier, a good overpass is needed. A good overpass not only means a safe passage but also means a nice and green passage that can bind the different parts of the area both physically and visually.

Natural areas with targets points next to the gorge

Where the stream bed is mighty and becomes a gorge, the topographic experience is unique and the nature experience is great. To use this quality in the design proposal, an accessible site where visitors can sit and admire the place

should be constructed.

Since there isn't any plan to build dwellings next to this area today, there is no reason to change the character of this place. The place should, just like today, be a naturally beautiful place with low maintenance level. If the adjacent field next to this area will be turned into a residential area, a more park-like design can be appropriate. Until then there is no reason to propose more maintenance for this area. However, a path that makes the site accessible is needed and there should be easier to stay and enjoy the place.

The different parts with different characters are being bound together by a concept. This concept consists of a willingness to highlight the qualities that already exist (especially the meadows, the water and the topographic expression), creating new and more varied experiences and raising the status of the area. Furthermore, the accessibility, the flexibility and the connection to paths nearby are important. Another interest is that all equipment (play equipment and furniture) should be of wood not to destroy the nature feeling.

The result of this concept is for instance more paths, and more organic paths, to make a larger

part of the area more accessible, both physically and visually. Additionally, more varied terrain is an important aspect while designing the area and that is why four different areas with a common concept have been proposed.

Today the area is an anonymous green space. One part of the area is sandwiched between industries and the other part is inaccessible since it is completely separated from the areas footpaths. The described design proposal transforms the area from this anonymous character to a place to enjoy. A place where children can play and all people can gather, eat their lunch and above all, they can experience beautiful and varied nature with unique values. To see how the area can be developed to attract people in the neighborhood and from the rest of Uppsala, see illustrates on pages 60-67.

Before the design process started, literature dealing with experience values and nature values were studied. The theories in the literature tell that varied spatiality, elements and experiences are very important when a green space shall provide good experience values. Since all of this was important when the design proposal was created, these theories serve as a support to the design proposal.

SAMMANFATTNING

I nordvästra Uppsala ligger stadsdelen Librobäck. Stadsdelen håller på att omvandlas från ett industriområde till ett område med mycket bostäder. För att denna stadsdelsomvandling skall lyckas krävs också att områdets grönområden utvecklas. Med anledning av detta görs här ett gestaltungsarbete göras som visar hur en utvald grönyta kan utvecklas.

Arbetet går ut på att inventera och analysera en plats för att ta fram en vision för hur området skall kunna utvecklas med hänsyn till platsens förutsättningar.

Genom att inventera och analysera platsens olika delområden framkom vilka ytor som lämpas särskilt bra för att bli vistelseytor när platsen skall omgestaltas. Dessa ytor valdes i gestaltningen ut som vistelseytor med karaktärer, funktioner och storlekar, passande för respektive yta. Analysen visade även vilka ytor som har en negativ påverkan på platsen. I gestaltningen föreslås att dessa ytor skall döljas från stråk och vistelseytor, alternativt utvecklas.

Innan gestaltungsprocessen startades lästes ett antal teorier om hur upplevelsevärden och naturvärden kan utvecklas i grönområden. Dessa underströk bland annat vikten av variation och flexibilitet, att göra ytor som kan passa

så många som möjligt samt att ständigt bjuda på nya upplevelser när man rör sig i miljön. Andra viktiga aspekter som togs upp var att människor ofta föredrar välskötta miljöer samt olika typer av rumslighet.

Med dessa teorier som bakgrund arbetades ett visionärt förslag fram. Förslaget följer ett koncept som i huvudsak går ut på att uppmärksamma det naturligt vackra som finns i området samt att tillgängliggöra fler ytor. Samtidigt finns också en vilja att varva de naturliga kvaliteterna som finns med nya tillägg för att skapa en variationsrik miljö där besökaren kan uppleva många olika vyer och funktioner.

Beskrivning av förslaget

För att samspela med angränsande ytor och bli ett intressant och variationsrikt område så gjordes en gestaltning där olika delområden fick olika karaktärer. Dessa delområden skiljer sig både gällande funktioner och karaktärer men lyfter alla fram platsens befintliga kvaliteter på olika sätt.

Intill de planerade bostäderna föreslås en mindre yta där anläggningsarbete och skötsel koncentreras. Här skall närheten till den meanderande bäcken uppmärksammas och området skall få en ordnad karaktär med stark rumlighet.

Ytan är förhållandevis liten och föreslås bli områdets ”finpark”. Intill denna finpark kommer ytterligare en välkött yta anläggas, som de boende kan nyttja. För att ge ytan en flexibel användning föreslås här en gräsmatta samt en mindre mängd lekutrustning och möbler.

I resterande delar av arbetsområdet föreslås skötselnivån vara låg och den friväxande vegetationen får ge variation till de mer välskötta områdena. På de ytor som föreslås ha låga skötselnivåer kommer de naturliga kvaliteterna lyftas fram. Där ravinen är mäktig föreslås naturnära vistelseytor där stråk slingrar sig fram bland områdets skira ängsytor. Finns möjlighet bör försök att skapa större områden med ängskaraktär göras genom att mer frekvent slå ytorna så att vallörten utrotas alternativt hålls nere. Ängsytor ger karaktär åt arbetsområdet och kopplar samman gestaltningen med områdets tidigare namn ”*Libroängen*”

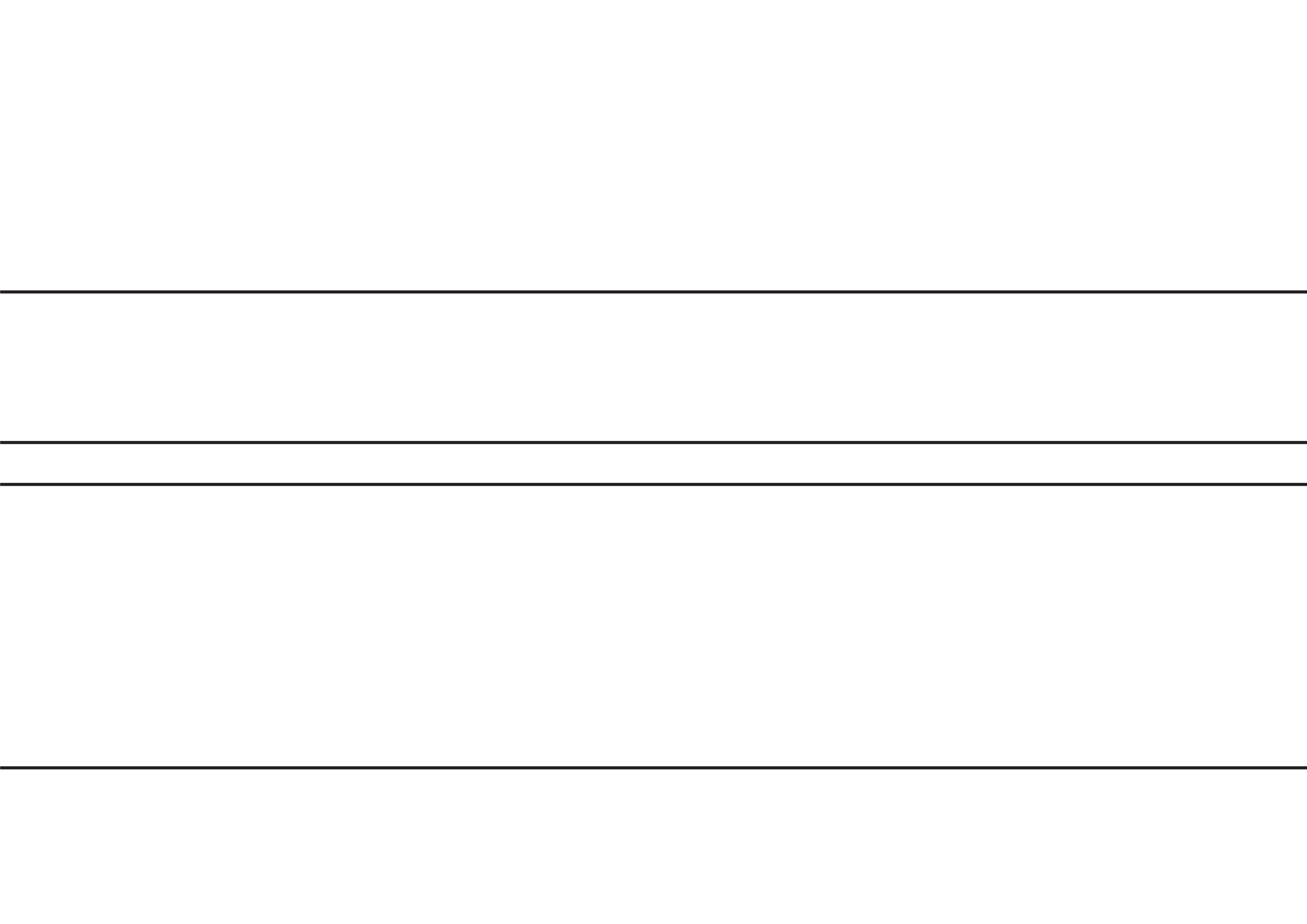
Området ska omvandlas så mycket att det känns nytt och intressant. Med sina nya upplevelsevärden och goda kopplingar till närliggande grönområden och stadsdelar ska det fungera som stadsdelens hjärta. Ett hjärta som alla ska känna sig hemma i och som bjuder många funktioner och upplevelser i naturens tecken.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INTRODUKTION	10	INVENTERING	30
Bakgrund	13	Brukarvärden Librobäckens grönområden	30
Frågeställning	14	Kopplingar	32
Målgrupp	12		32
Disposition	13	Topografi	33
Metod	15	Vegetation	34
Inventering	15	Fyrisån till Börjegatan	34
Analys	17	Börjegatan till Bärbyleden	34
Framställning av vision	17	Vattennivåer	35
Avgränsning	18	Skötsel	35
Värdet av grönska (litteraturstudie)	20	Ljudmiljö	38
Folhälsa	20	Hälsoproblem	38
Sociala aspekter	21	Bullerdämpning	38
Miljö	21	Tilltalande ljudmiljöer	38
Ekonomi	21	Klimat	40
Upplevelseteorier (litteraturstudie)	22	Markförutsättningar	42
Sortes teorier om upplevelsevärden	22	Hydrologi	42
Beryles teorier om att upplevelsen		Geologi	42
styrts av vårt beteende	22		
Kaplans teorier om upplevelsevärden	23		
Librobäck idag och dess omvandling	24	ANALYS	44
Kommunikationer	24	Rumsupplevelser	46
Grönområden	25	Målpunkter	46
Verksamheter och handel	25	Landmärken	46
Karaktär	25	Barriärer	46
Uppsalas förhållande till vatten	25	Rumslighet	46
		Tillgänglighet	46
		Upplevelser	48

VISION	50
Sammanfattning av analys – förutsättningar	52
Förslag till åtgärder	54
Hur Libroäck knyts samman med närområdet	56
Program - hur visionen ändrar platsen	57
Områdets storlek	58
Koncept - naturligt vackert	59
Förslagets delar	60
Finparken och gräsytan	62
Naturmarken med ängsytor	64
Naturmarken intill ravinen	66
Material	68

AVSLUTNING	70
Diskussion	72
Källförteckning	74
Bildförteckning	76

INTRODUKTION

INLEDNING

Librobäcken finns belägen i stadsdelen Librobäck som ligger i nordvästra Uppsala. Stadsdelen har länge varit ett industriområde med ganska dålig koppling till övriga Uppsala. Nu sker en omvandling av stadsdelen för att utnyttja dess centrala läge och binda samman den bättre med övriga staden. Omvandlingen innebär i första hand mer bostäder och därmed fler människor i området.

I samband med detta skall också grönstrukturen med stråk och parkvärden utvecklas. Detta arbete tar fram en vision för ett centralt stråk och grönområde i stadsdelen. Denna vision visar med hjälp av bilder och åtgärds punkter bland annat visa hur funktionerna och upplevelserna kan bli fler då man besöker området.

Uppsala kommun vill att tillgången till vattnet skall utnyttjas och att området i större utsträckning än idag får en parkkaraktär.

Vilket område som arbetet behandlar och som en vision skall tas fram för visas på sid 18.

FRÅGESTÄLLNINGAR & SYFTE

- Hur kan det valda området i Librobäck, som del i grönstrukturen, utvecklas så att de befintliga kvaliteterna stärks och upplevelsevärden höjs, med hänsyn till platsens förutsättningar och pågående planer?
- Hur kan området kring Librobäcken utvecklas för att bli ett hjärta i Librobäck som binds samman med och kompletterar befintliga och planerade stråk och grönområden i norra Uppsalas kantområden?

Med höjda upplevelsevärden menas bland annat upplevelser som i större grad än idag skiljer sig från de vardagliga miljöerna, ger en känsla av fascination samt har en varierad rumslighet. Begreppet och sätt att utveckla upplevelsevärden presenteras närmare på sid 22-23.

Frågeställningarna kommer att besvaras i syfte att lyfta fram platsens naturliga kvaliteter (lyfta fram det naturligt vackra på platsen) samt att göra ett trovärdigt förslag. Med trovärdigt innebär att förslaget skall gå att genomföra och fungera utan orimliga kostnader eller arbetsinsatser.

Syftet med arbetet är att:

1. Studera kommunens viljor och planer
2. Studera vilka behov och problem som finns

MÅLGRUPP

Arbetet vänder sig i första hand till andra landskapsarkitekter och planerare på Uppsala kommun. Dock kan den även vara av intresse för människor som bor eller vistas i området.

(genom litteraturstudier och platsbesök)
3. Arbeta fram en vision för hur området ska utvecklas för att svara på frågeställningarna.

Visionen kommuniceras i form av åtgärds- punkter och visionsbilder för att inspirera planerare att prioritera grönstrukturen och utveckla den på föreslaget sätt.

Att områdets föreslagna utveckling presenteras som en vision beror på att det inom tidsramen inte finns utrymme att göra en välarbetad gestaltning på ett så stort område. Det beror även på att planerna för Librobäck inte är helt färdigställda varför det är svårt göra en gestaltning som kommer att samspela med sin framtida närmiljö. Det är därför mer värdefullt att ta fram en vision som kan inspirera planerare och som sedan utvecklas till en gestaltning i samband med att Librobäcks planer utvecklas och färdigställs.

DISPOSITION

Arbetets disposition följer i huvudsak arbetsprocessen och är indelat i kapitlena introduktion, inventering, analys och vision.

I *inventeringen* redovisas information som hjälper läsaren att förstå platsen. Fokus ligger på att redovisa platsens karaktär och visa vilka förutsättningar som finns.

När inventeringens kapitel läggs samman framkommer i *analysen* vilka delområden som är mest intressanta att lyfta fram eller utveckla. Även arbetsområdets rumslighet analyseras.

För att läsaren skall förstå hur inventeringen och analyseringen styr förslaget så sammanställs informationen i en sammanfattande analys. Utifrån denna analys utvecklas de första visionsidéerna. Vidare redovisas en *vision* för hur området ska gestaltas. Denna vision visas i huvudsak genom ett åtgärdsprogram som demonstrerar hur platsens struktur skall ändras, ett koncept och ett antal illustrationer som visar hur området kan utvecklas.

METOD

Arbetet är ett visionsarbete bestående av inventering och analys följt av skissprocess som leder fram till en vision.

Inventering

För att svara på forskningsfrågan ”*Hur kan det valda området i Librobäck, som del i grönstrukturen, utvecklas så att dess befintliga kvaliteter stärks och upplevelsevärden* höjs, med hänsyn till platsens förutsättningar och pågående planer?*” inventeras stadsdelens situation idag, dess omvandlingsprocess och brukarvärden samt platsens topografi, vegetation, markförutsättningar och ljudmiljöer. Detta görs genom platsbesök och litteraturstudier.

Platsbesök

I syfte att förstå platsen görs många platsbesök under olika tider på året (vinter, vår och sommar) och dygnet (morgon, eftermiddag och kväll). På detta sätt följs vegetationens uppväxt och årstidsaspekter liksom bäckens skilda vattennivåer. Vattennivåerna dokumenteras genom fotografering och växtmaterialet dokumenteras både genom fotografering och genom anteckningar om vilka arter som finns och hur detta växtmaterialet påverkar tillgängligheten.

Platsinventeringen går också till stor del ut på att samla in upplevelser av platsen. Genom att gå i hela området vid flera tidpunkter och

observera var det är soligast och mest vindskyddat, var ljudmiljöerna tilltalar mest samt vilka vyer jag fascineras mest av kan jag förstå vilka platser i området jag tilltalas mest av och också, genom detta, ana vilka platser som har störst potential att bli bra vistelseytor.

Besöken på platsen ger även en uppfattning om vilken karaktär arbetsområdet och dess närområde har: vad människor gör på platsen, vilka stråk som är viktiga till och från olika platser samt vilken typ av arkitektur och funktioner som finns i området. Även denna information framkommer genom observationer som äger rum fler gånger på året och olika tider på dygnet.

Inläsning

Eftersom arbetet görs på uppdrag av Uppsala kommun är en del av inläsning att förstå vilka planer och önskemål som kommunen har för arbetsområdet och dess närområde. För detta ändamål studeras Översiktsplan 2010 för Uppsala kommun och Strukturprogram för Librobäck (2006). Som komplettering till dessa skrifter intervjuas Anna Sääf på Uppsala kommun. Dessa intervjuer sker både genom möten och via mail och går ut på att öka förståelsen kring hur området utvecklas och få uppdaterad information om de planer som översiktsplanen

och strukturprogrammet redogör för. Den viktigaste frågan är hur kommunen önskar att området, som detta arbete behandlar, skall utvecklas.

Platsinventeringarna gällande mikroklimat kompletteras med skuggstudier i dataprogrammet SketchUp där nya fasader kan simuleras så att jag förstår skuggverkan som blir på platsen när dessa byggs.

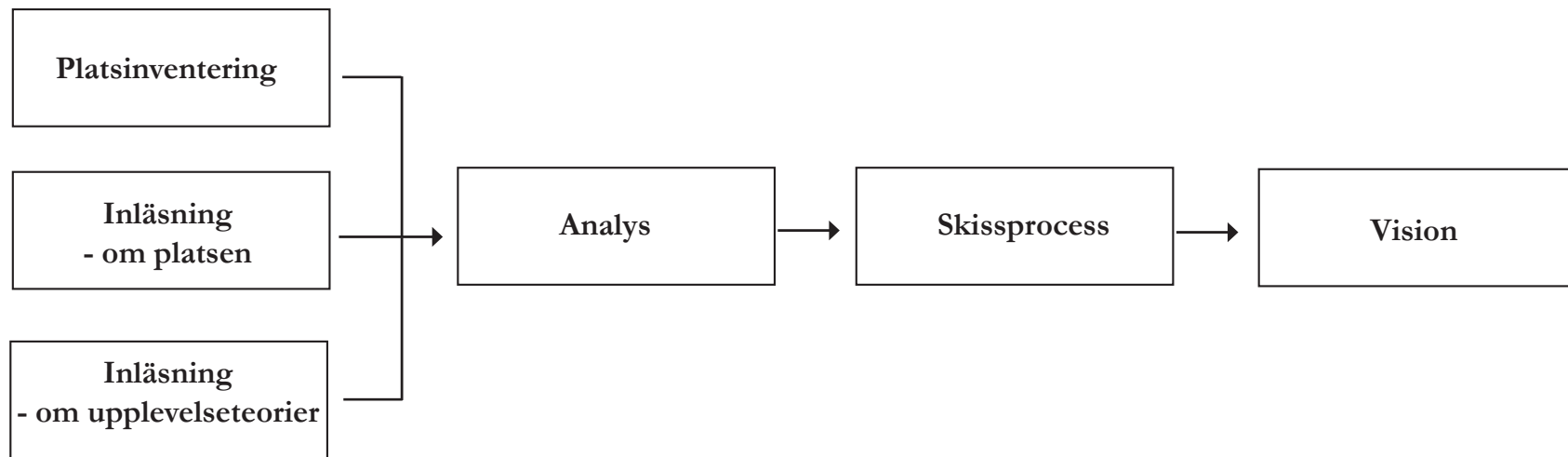
För att förstå markförutsättningar krävs inläsning om platsen samt breddade kunskaper om hur översvämningshotade och skred-

benägna områden bör hanteras. Då litteraturen om detta är knapp behövs intervjuer med någon mer sakkunnig som kan uttala sig om platsens markförutsättningar. Efter tips från Anna Säaf på Uppsala kommun kontaktas Agneta Pettersson, miljöstrateg på Uppsala vatten. Genom mail hjälper hon mig med mina frågor: *“hur bör översvämningsrisken beaktas om området skall omgestaltas”*, *“vilken markbelastning den skredbenägna marken kan klara av”* samt *“vilken omgestaltning av platsen hon anser går att genomföra utan att skred riskeras”*.

Vid sidan av inläsningen om platsen görs en

mindre litteraturstudie kring vilka sociala, ekologiska, sociala och ekonomiska värden grönskan har. Eftersom denna gestaltning går ut på att ge grönskan en framskjuten roll, är denna litteraturstudie särskilt motiverad. Litteraturen tas fram genom sökningar på Google. Sökorden som används är *folkhälsa*, *grönstruktur* samt *sambällsplanering*. Sökresultaten leder bland annat fram till Boverket där flera relevanta skrifter finns, samt även länkar till andra skrifter. Utöver detta används en källa som jag känner till från mitt kandidatarbete.

De nämnda inventeringarna görs i syfte att

förstå platsens styrkor och svagheter men även för att förstå vilka delområden som i gestaltningen är särskilt intressanta att lyfta fram eller åtgärda.

För att få fler ingångar till hur upplevelsevärden kan förbättras studeras också litteratur om upplevelsevärden och naturvärden. Litteratur söks i bibliotekskatalogen *Libris* med hjälp av sökorden *aesthetic*, *experience* samt *environmental* och väljs med målsättningen att komplettera de kunskaper som jag redan hade kring ämnet. Boken som väljs genom detta söksätt är *Environmental aesthetics* (Nasar 1988). Även *Miljöpsykologi* (Sorte 2005) är viktig i litteraturstudien.

Analys

Med inventeringen som underlag görs två analyser. Den ena analysen utgår från inventeringen där platsers egenskaper värderas för att peka ut platser med särskilt goda egenskaper t.ex. bra mikroklimat, tydlig rumslighet, frisk och karaktärstark vegetation eller närhet till identitetsskapande landskapselement såsom vatten samt platser som förstör upplevelsen av området t.ex. buller, dåligt mikroklimat samt fasader som i min mening anses ha låg arkitektonisk kvalitet. Den andra analysen görs med stöd av Kevin Lynch (1960) analysmetoder. Enligt Lynch får man en bra förståelse för en plats genom att

studera dess stråk, knutpunkter, barriärer, distrikt, och landmärken. För att förstå var dessa element finns så används en karta över platsen som studeras noggrant. Informationen kontrolleras och kompletteras sedan med att jag själv rör mig på platsen för att se var jag upplever att elementen finns. Genom att studera dessa element framkommer hur tillgängligheten, rumsupplevelsorna och orienterbarheten är på platsen.

Som komplement till Lynch rumsanalys jämförs även rumsupplevelsen med teorier från Sorte (2005), Gehl (2007) och Bergström (1996). Deras teorier handlar bland annat om att utemiljöer skall locka till ”frivilliga aktiviteter” och att raka vägar är ansträngande att gå på.

Framtagning av vision

För att samla de viktigaste punkterna som framkommer under inventeringen och analysen så görs en sammanställning av platsernas egenskaper. Beslut tas också om hur dessa egenskaper skall behandlas. Detta blir grunden för den vision som tas fram i arbetet.

Då jag tar ställning till vilka åtgärder platsen är i behov av, för att få stärkta upplevelsevärden och bli mer lättillgänglig och användbar, återstår att visa hur detta skall åstadkommas. Detta visas

genom visionsbilder samt ett antal åtgärds punkter. Förutom att lösa åtgärderna skall också upplevelsevärdena stärkas på platsen.

Skissprocess

Med den förståelse för platsen som inventeringen och analysen ger samt med litteraturstudier och tidigare erfarenheter som grund påbörjas skissprocessen. Med pennans hjälp provas hur arbetsområdets stråk bäst skall ansluta till närliggande stråk samt hur relevanta och upplevelserika miljöer skall kunna skapas.

När skissprocessen leder fram till ett förslag som svarar på frågorna och stämmer ihop med upplevelseteorierna så illustreras denna genom ett åtgärdsprogram, ett koncept och konstruerade perspektiv. Syftet med detta är att på ett enkelt och tilltalande sätt kommunicera visionen och ge förståelse för vilken utvecklingspotential området har.

AVGRÄNSNING

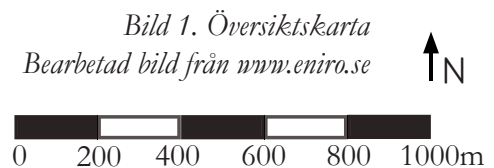
Arbetets geografiska avgränsning sträcker sig från Fyrisån till Bärbyleden (se bild 1). Området följer Librobäcken och dess närområde (ca 50 m på varje sida om bäcken).

Inventeringen behandlar, som tidigare beskrevs, platsens förutsättningar. Dock kommer inte geotekniska undersökningar och bullermätningar att göras. Dessa inventeringar är relevanta för platsförståelsen men ligger utanför landskapsarkitektens uppgifter och kunskapsområde. Istället begränsas dessa kapital till litteraturstudier samt en redogörelse för upplevelser.

Slutligen begränsas förslaget till att bli en vision om hur området kan utvecklas. Ett program samt koncept och illustrationer som visar idéerna kommer att tas fram. På den yta som mest förändringar kommer att föreslås kommer en översiktlig illustrationsplan att göras som visar stråk och markanvändning (var gräsmatta, ängsytor, träd samt buskar skall vara) samt var särskilt viktiga tillägg görs. I övrigt visas visionen för hela området i form av konstruerade perspektiv för hur de olika platserna i området skall kunna se ut och användas samt genom kortare förklarande texter.

För hela området skall också ett åtgärds-

program tas fram för att åskådliggöra den nya strukturen. Denna struktur skall i huvudsak visa hur stråken dras och visa var vistelseytor föreslås, samt hur dessa skall fungera.

TUNA BACKAR

Fyrisån

SVARTBÄCKEN

Fyrishov

LIBROBÄCK

Arbetsområde

Librobäcken

Polisstation

LUTHAGEN

Stora torget

Uppsala
resecentrum

RICKOMBERGA

BERTHÅGA

STENHAGEN

KÅBO

FLOGSTA

VÄRDET AV GRÖNSKA (LITTERATURSTUDIE)

Att se på vilka fördelar grönskan ger är viktigt för att motivera en framskjuten roll för den aktuella grönytan. Värdena av att planera in grönområden i stadsstrukturen är många. Både ur ett hälsoperspektiv, miljöperspektiv, socialt perspektiv och ekonomiskt perspektiv kan grönområden vara bra för staden. Grönområdenas existens och storlek är helt avgörande för om vi kan upprätthålla ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart samhälle (Boverket 2010b).

Folkhälsa

Ju närmare man har till grönområdena desto oftare besöker man dem (Boverket. 2007, s.34). Ett besök kan innebära både avkoppling, återhämtning och motion. För att man skall komma ut ofta i naturen bör grönområdet ligga på ett avstånd inom 300m från bostaden, vilket bör eftersträvas i planeringen (Faskunger 2008, ss. 18-21).

En viktig egenskap för att boende skall ta sig ut i sin närmiljö är att miljön uppfattas ”estetiskt attraktiv” (Faskunger 2008, ss. 17). Estetiskt attraktiva utemiljöer således fysisk aktivitet.

Förutom stimulans till fysisk rörelse, som i sig främjar folkhälsan, anses grönområden också vara bra för den psykiska hälsan. Vistelse i

naturen ger vila och återhämtning och det finns idag en mängd rapporter och undersökningar som visar hur grönskan motverkar och förbättrar fysisk ohälsa. Boverket uttrycker i en rapport (Boverket 2007, s.29) att ”ju närmare man bor ett naturpräglat område, desto mer välbefinnande känner man”.

Den psykiska hälsan hänger bland annat samman med den rofylldhet som finns i naturen. Årstidsväxlingarna och naturens rörelse har ett lugnt tempo som människan har lättare att leva med än det tempo de ofta lever bland i städerna i sitt vardagsliv (Schmidtbauer et al. 2005, s.258). Även naturytornas påverkan på luftkvaliteten och temperaturerna har emellertid positiv inverkan på hälsan. (Boverket 2010b, ss 28-31)

Sociala aspekter

De gröna områdena i staden är idag en av de mest demokratiska platserna vi har i vårt samhälle (Boverket 2011). Här kan människor från olika bakgrunder, samhällsklasser och åldersgrupper samlas utan krav på handel eller särskild aktivitet. Vid sidan av de demokratiska fördelarna så finns också pedagogiska fördelar. Barn, och även vuxna, som har tillgång till naturen får en förståelse kring hur den fungerar och lär sig att känna sig trygg i den och vara

rädd om den.

Miljö

De ekologiska vinsterna är många. Grönområden är nödvändiga för att bevara den ekologiska mångfalden, rena luft och vatten samt jämna ut temperaturerna. (Boverket 2010b, ss. 27-32 och ss. 58-59) Särskilt aktuellt för detta projekt är också att grönområden tar hand om dagvatten och därför minskar risken för översvämning samt att det dämpar buller. Växtlighet som täcker sikten av bullerkällan minskar upplevelsen av buller. Även de faktiska bullernivåerna minskar dock av vegetation, vilket redogjordes för under kapitlet “*Ljudmiljöer*”.

Dessutom är grönytor värdefulla för att hantera nederbörd och minska konsekvenserna av översvämningar (Boverket 2010b, ss. 36-40).

Ekonomi

Att grönområden bebyggs med bostäder beror ofta på att det ses som mer lönsamt. Dock finns ekonomiska vinster även av grönområden, framförallt långsiktiga. Dessa ligger delvis inom de områden som redan nämnts. Genom att stimulera till bättre folkhälsa sparas mycket pengar inom vård och omsorg. Samma förebyggande förtjänster blir det genom de miljöförtjänster som grönområdena ger. Om

man undviker översvämningar på olämpliga platser såsom bostadsområden och upprätthåller det biologiska systemet, sparar man pengar på räddningsaktioner.

Utöver dessa vinster så höjer grönområdena, om de håller god kvalitet, värdet på hela området, inklusive bostäderna (Green landscaping 2011). Människor attraheras av området och bostadsvärdena höjs. En riktigt bra park kan höja statusen på en hel stadsdel.

Bild 2. Grönytor har stort värde både för den enskilda människan och för samhället.

UPPLEVELSETEORIER (LITTERATURSTUDIE)

En viktig del av arbetet är att visa hur platsens upplevelsevärden kan höjas. För att förstå innebörden av upplevelser samt förstå hur de kan utvecklas gjordes en litteraturstudie kring detta ämne. Denna studie fungerar som hjälp för att besvara forskningsfrågan om hur platsens upplevelsevärden kan höjas och ligger också till grund för den vision som tas fram i arbetet.

De teorier kring upplevelsevärden som detta arbete tagit stöd av presenteras kortfattat nedan.

Sortes teorier om upplevelsevärden

Enligt Sorte (2005, ss. 227-244) finns många aspekter som påverkar vår upplevelse av en plats. En aspekt är att upplevelsevärdet ökar om man kan se eller förstå en plats koppling till historien. För att uppleva återhämtning från vardagen så krävs att platsen både i form och innehåll skiljer sig från vardagsmiljöerna. Om miljön upplevs ny och spännande så uppstår en känsla av fascination, vilket leder till en rekreativ process.

Liksom flera andra teoretiker befäster också Sorte (2005, ss.227-244) vikten av en varierad rumslighet. Platser ska blanda stora öppna rum med mindre avskilda platser för bäst upplevelse och för att passa alla. På detta sätt får platsen

både små intima trygga rum samt öppna överblickbara rum.

Även skötseln är en viktig del av upplevelsen. En plats som är välskött påvisar en omsorg för platsen vilket gör att platsen upplevs som viktig (Sorte 2005, ss. 227-244). Det finns enligt Sorte flera studier som visar att människor föredrar dessa miljöer framför mer friväxande miljöer.

Slutligen bör också sköra och skira element (t.ex. ängsytor) blandas med mer robusta element så som träd och större buskage för dynamiska och starka upplevelsevärden (Sorte 2005, ss. 227-244).

Berlynes teorier om att upplevelsen styrs av vårt beteende

Berlyne (Nasar 1988, ss. 7-8) redogör för olika sätt att betrakta och värdera de estetiska kvaliteterna en plats har beroende på vilket beteende besökaren har. Det ena sättet är då vi medvetet skall ta oss mellan två punkter eller målinriktat skall hitta en särskild plats, t.ex. en solig, sittvänlig plats att äta lunch på. Vid sådana förhållanden, när vi specifikt söker efter något i vår miljö, blir upplevelsen mycket temporär och fattig eftersom vi söker tillfälligt bra mikroklimat och platsegenskaper endast lämpade för ett särskilt ändamål.

Det andra beteendet kallar Berlyne ”diversive behavior” och förekommer i samband med att vi som turist upptäcker en ny plats eller av annan anledning söker upplevelser bara för upplevelsen skull, utan att söka efter något särskilt. Vilket beteende vi har när vi besöker en plats påverkar i hög grad vilka estetiska kvaliteter vi finner hos platsen. Det första, målinriktade beteendet, hindrar oss från att se de estetiska kvaliteterna. Det andra, mer äventyrslystna beteendet, tillåter och även uppmuntrar, besökaren att uppleva platsens estetik (Nasar 1988, ss 7-8).

Kaplans teorier om upplevelsevärden

En av de mer intressanta och tilltalande egenskaper en plats kan ha är enligt Kaplan när besökaren lockas att gå vidare in på platsen för att upptäcka det den inte kan se. (Nasar 1988, s.48) Detta uppnås när besökaren i sin rörelse genom ett område ständigt nås av nya vyer. Vid en entré bör därför inte hela platsen åskådliggöras på en gång. Entrén bör snarare ”gömma” delar av platsens karaktärer och detaljer för att ständigt uppehålla besökarens upptäckarlust och intresse. Författaren har i boken benämnt fenomenet till ”Mystik” (mystery). Platser med mystisk stämning och ”dolda karaktärer” upplevs alltså, generellt sett, mycket intressanta

och tilltalande.

Vid sidan av ”mystik”, att hela platsen inte går att upptäcka på en gång”, är en annan kvalitativ egenskap att platsen är ”läsbar”. Det här innebär att besökaren enkelt och tidigt vid platsbesöket skall förstå hur han kan röra sig genom platsen samt vilka funktioner han kan hitta. Det är alltså viktigt att platsen har en tydlig struktur.

Kaplan (Nasar 1988, s.54) redogör också för svårigheterna att skapa miljöer som är estetiskt kvalitativa eftersom det beror på våra personliga erfarenheter och syn på estetik. Naturen fyller också enligt Nohls studie (Nasar 1988, s.75) många olika behov hos människor. När Nohl under 1980-talet frågade människor vad natur innebar för dem så fick han bland annat svaren hälsa, fred, ensamhet, frihet och originalitet. I försök att skapa miljöer som kan tilltala så många som möjligt är därför variationsrikedom en viktig aspekt. En varierad miljö som ändå hänger samman med hjälp av ett koncept blir grundtanken i detta arbete. För att göra platsen unik och inte bli likformig med andra naturmiljöer i Uppsala så kommer områdets unika särdrag att uppmärksammas i arbetets vision.

LIBROBÄCK IDAG OCH DESS OMVANDLING

För att förstå områdets utvecklingspotential samt vilka och hur många som kan tänkas använda Librobäckens grönområden är det viktigt att förstå vilken omvandling stadsdelen planeras att genomgå. För att förstå vilka planer som finns har i huvudsak strukturprogrammet för Librobäck (Uppsala kommun 2006) studerats. Det som skrivs i strukturprogrammet är inte juridiskt bindande. Dock ligger programmet till grund för kommande detaljplaner och ger en bra bild av hur kommunen vill utveckla området.

Librobäck är en stadsdel som växt fram i samband med att Uppsala utvecklades och fick behov av ytterligare ett industriområde. När kommunikationerna blev bra till stadsdelen, med spårvagn och bra vägförbindelser, blev Librobäck under 1900-talet ett attraktivt område att etablera industrier och företag i (Uppsala kommun 2006, ss.6-7). Innan industrierna etablerade sig var området ett naturområde som en gång kallades *Libroängen*. (Wahlberg 1994, ss.192-193)

När Uppsala nu fortsätter växa så står Librobäck under omvandling. Det som tidigare setts som attraktiv industrimark börjar nu, på grund av Uppsalas bostadsbrist samt stadsdelens förhållandevis centrala läge, bli attraktiva boen-

demiljöer. I strukturprogrammet för Librobäck (Uppsala kommun 2006, ss.10-11) finns att läsa att Uppsala kommun vill att området söder om Bärbyleden (se karta sid 26) skall utgöras av bostäder och icke störande verksamheter. Andra typer av verksamheter skall placeras norr om Bärbyleden. Att inga bostäder planeras norr om Bärbyleden beror framförallt på att en civil flygplats kan komma att öppnas norr om Librobäck på Försvarens militära flygplats. (Möllerström 2011). Ett flygplats av detta slag skulle nämligen kunna ge området norr om Bärbyleden så höga bullernivåer att bostäder ej kan byggas där (Uppsala kommun 2006, s.11).

I området söder om Bärbyleden pågår redan en omvandling där många kvarter gått från industri- till bostadskvarter och fler kvarter i stadsdelen skall enligt strukturprogrammet (Uppsala kommun 2006) komma att genomgå samma omvandling.

I och intill arbetsområdet planeras också stor omvandling (se bild 4). Dock finns inga fastställda planer för hur alla dessa ytor skall omvandlas. Uppsala kommun skriver i strukturprogrammet för Librobäck (2006, s.4) att det i dessa miljöer finns möjlighet att skapa unika bostadslägen intill vatten, möjligtvis kombinerat med kontor. Kommunen vill

stärka bäckens ställning i området och skriver att Librobäckens norra del skall riktas mot ån. Istället för att vara en isolerad del av stadsdelen med fasader som barriärverkande effekt intill, så kommer bäcken integrera med de omgivande områdena, i synnerhet bostäderna. Hur stor del av närområdet som skall genomgå en förändring illustreras på sid 27. Att området skall genomgå en så stor förändring öppnar möjligheterna för att skapa ett område där bebyggelsen anpassas efter grönstrukturen och inte tvärtom. Genom detta ökar möjligheterna att skapa ett attraktivt grönområde i den storlek och form som stadsdelen behöver.

Kommunikationer

Två stora trafikleder, Börjegatan och Bärbyleden, går genom området. Även Fyrisvallsgatan är en viktig led i området med en busslinje som går varje kvart från Uppsala centrum (Upplands lokaltrafik 2011). Det finns däremot inga direktförbindelser till andra stadsdelar men det diskuteras och kan med stadsdelens utvecklingen snart bli verklighet (Johansson, Lange & Bagge 2007). Förutom utveckling av busslinjer finns i ett längre perspektiv planer på spårdrivna kommunikationer i Uppsala som skulle förbättra Librobäckens koppling till övriga Uppsala. Även planer på en pendelstation finns. Kopplingarna till centrum är goda men bör

förstärkas till andra stadsdelar. Noterbart är också att bara halva området som detta arbete behandlar är försedd med gångväg längs bäcken. Dock planeras nya stråk i området som kommer att ge bättre förbindelser. (Befintliga och planerade stråk illustreras på Bild 3)

Grönområden

Även Librobäckens grönområden står inför en omvandling. Kommunen vill både skapa fler grönområden och rusta upp de befintliga. Dock är inte alla dessa planer fastställda i detaljplanen (Uppsala kommun 2011, Omvandling av Librobäck). Salwén¹ berättar också att det finns förslag på en golfbana strax väster om Librobäck.

På frågan hur Uppsala kommun önskar att området utvecklas så berättar Sääf² att naturvärden kring Librobäcken ska utvecklas för att bli ett mer intressant rekreativstråk, där vattnet blir en del av kvaliteten. Deras förhoppning är att delar av grönytan mellan Fyriså och Börjegatan på sikt blir en ny kvarterspark. Området sydväst om Börjegatan tänker sig planerarna på Uppsala kommun ska se ut ungefär som idag men med bättre möjligheter att röra sig nära vattnet och eventuellt någon vistelseyta.

Verksamheter och handel

Norr om Bärbyleden finns många stora företag såsom St. Eriks, Mekonomen, Bilprovning samt inom kort också K-rauta (se bild 2). Söder om Bärbyleden, där fler bostäder uppförs, är istället Q-Med den verksamhet som tar mest mark i anspråk och som också stegvis expanderar. Det finns också en större livsmedelsaffär i området. Annan dagligvaruhandel saknas men Fyrisvalls-gatan och det nya kvarteret Cementgjuteriet planeras få mer handel och service (Uppsala kommun 2011, Omvandling av Librobäck).

Karaktär

Området utgörs av olika typer av industribyggnader. All industribebyggelse gör att stadsdelen uppfattas stökig och ointressant (se sid 28-29).

I Uppsala sociotopkarta (Uppsala kommun och Spacescape 2009, s.101) beskrivs Librobäck som ”fult”. För att omvandla stadsdelen till en attraktiv boendemiljö måste således utemiljön anpassas för att fungera i människors vardag med tilltalande vistelseytor och bättre belysning och struktur.

Den industribebyggelse som finns bedömdes

vid en inventering över Uppsalas industrimiljöer 2003, i kategorierna arkitektur, symbolvärde, historia och miljövärde, som måttligt värdefulla (Franzén & Ejdesjö 2003). Då dessa byggnader byts ut så kan bebyggelsens kvaliteter stärkas och stadsdelen därmed bli mer tilltalande.

Uppsalas förhållande till vatten

Uppsala har relativt liten tillgång till sjöar och andra vattendrag. Vatten ses därför som en unik kvalitet i Librobäck (Uppsala kommun 2006, s.9). Kommunen vill av den orsaken stärka Librobäckens roll i stadsdelen.

Fyrisån, som rinner genom centrala Uppsala och som Librobäcken rinner ut i, har på senare tid uppmärksammats genom att attraktiva vistelseytor anlagts i anslutning till ån. Eftersom kommunen önskar samma sak vid Librobäcken är det intressant att förhålla sig till dessa vistelseplatser. Ytorna vid Fyrisån skiljer sig och omgestaltades med varierad budget. Dock är trämaterialen och den organiska och naturnära karaktären något som går igen vid platserna.

¹ Ella Salwén. Fritids- och naturkontoret, Uppsala kommun. E-post. 2005-05-11

² Anna Sääf. Fritids- och naturkontoret, Uppsala kommun E-post. 2011-04-12

BEFINTLIG SITUATION SAMT FRAMTIDSPLANER

Kartan visar markanvändningen i Librobäck idag, vilka stråk som finns samt några av de planer som är aktuella för området idag. Gällande de planer som finns över arbetsområdet så redovisas de mer utförligt på bild 4.

Området norr om bärbyleden bibehåller sin karaktär

K-rauta byggs

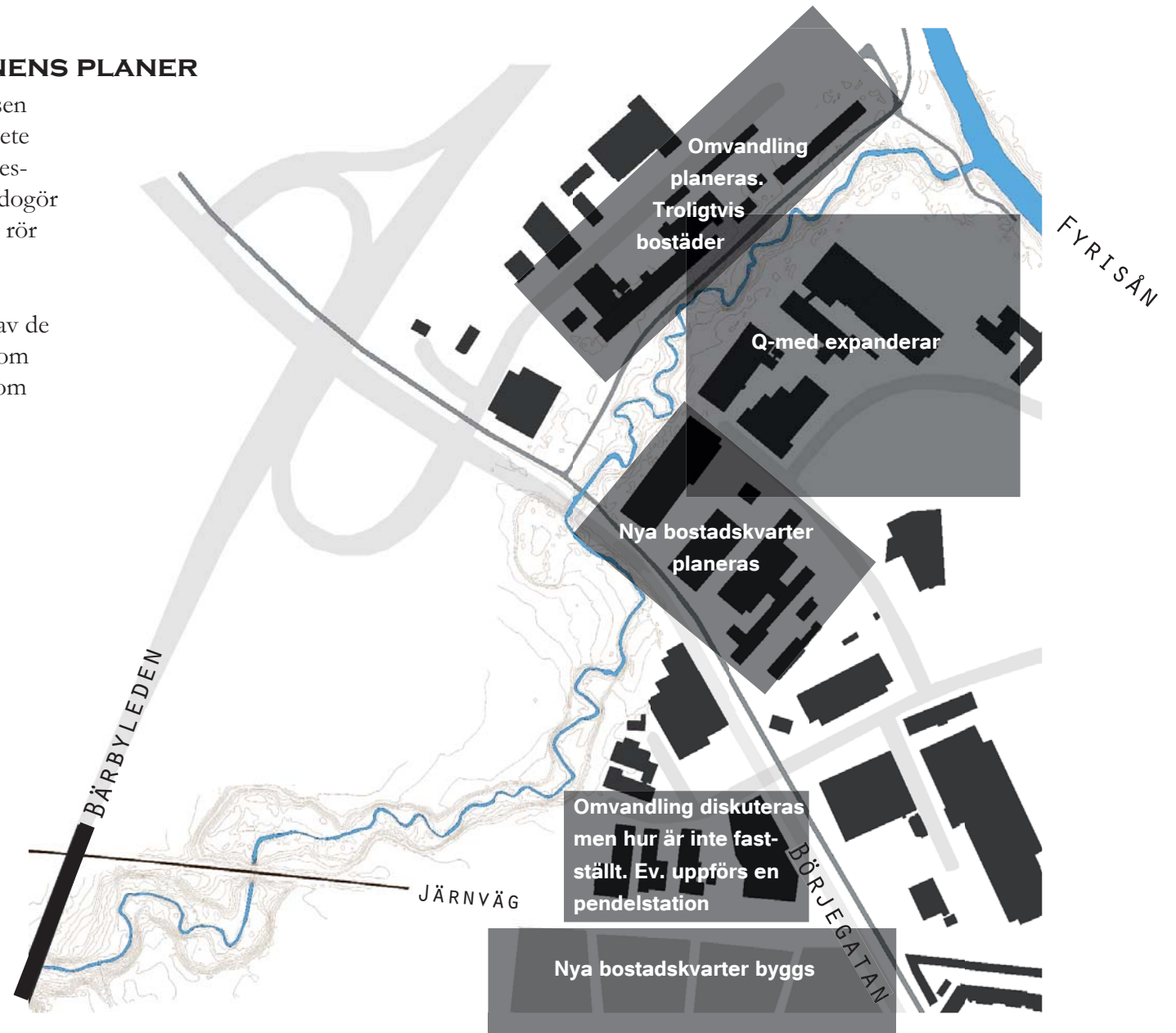
Bild 3 (Bearbetad karta från www.eniro.se. Källa: Uppsala kommun (2011) Librobäckens omvandling)

PRECISERING AV KOMMUNENS PLANER

Hur markanvändningen och bebyggelsen förändras i det område som i detta arbete berörs av omgestaltning är särskilt intressant. Här följer därför en karta som redogör för alla de planerade förändringar som rör det aktuella området.

Alla ytor som är gråmarkerade berörs av de nya planer som finns för stadsdelen. Som syns innefattas nästan all bebyggelse som gränsar till den aktuella grönytan.

Bild 4

FOTOPUNKTER (BILD 5-15):

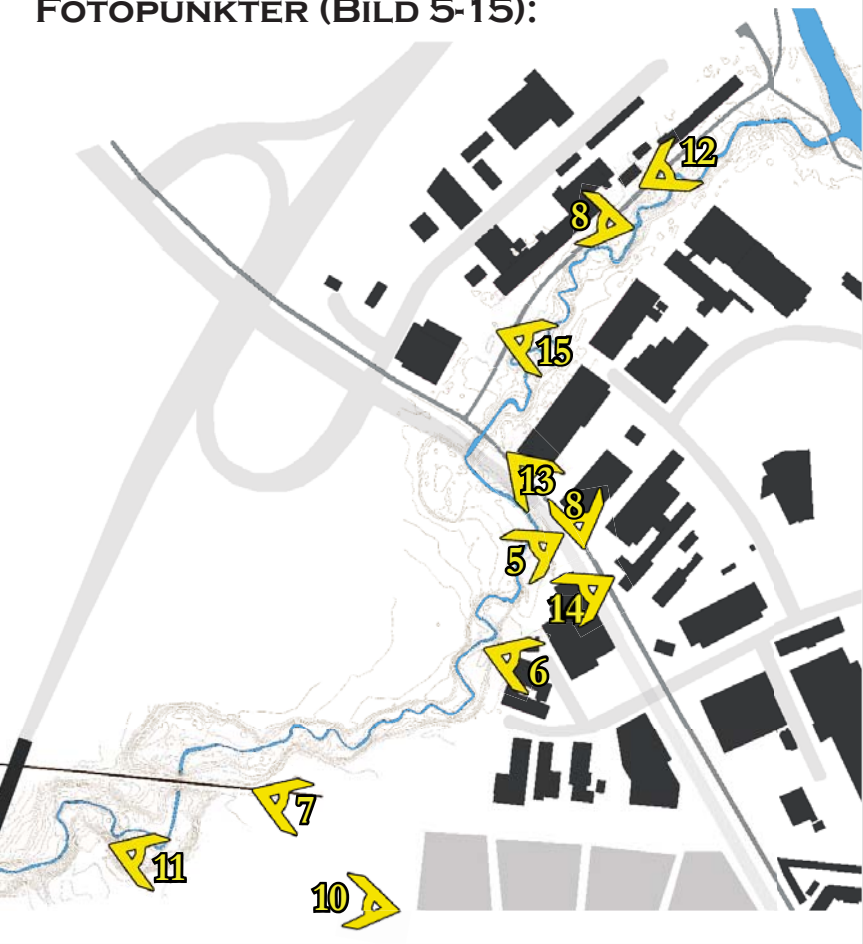

Bild 5. Librobäck utgörs idag av många olika verksamheter av skilda karaktärer såsom St. Eriks betong (Leverantör av bl.a. marksten och betong, Relita (saneringsentreprenad) och Mixmix (diversehandel)

Bild 6. Värmekraftverk skymtar från området.

Bild 9. Q-Meds fasad (fler byggnader i samma stil planeras intill bäcken)

Bild 7. Järnvägen skär genom området och fungerar som en barriär.

Bild 8. Nelins fasad (livsmedelsbutik)

Bild 10. Bostadsbyggande pågår och planeras i stora delar av stadsdelen.

Bild 11. Bärbyleden är en av två stora vägar som skär genom stadsdelen.

Bild 12. En industrifasad följer stråket i området idag.

Bild 14. Företagshotellet Skeppet.

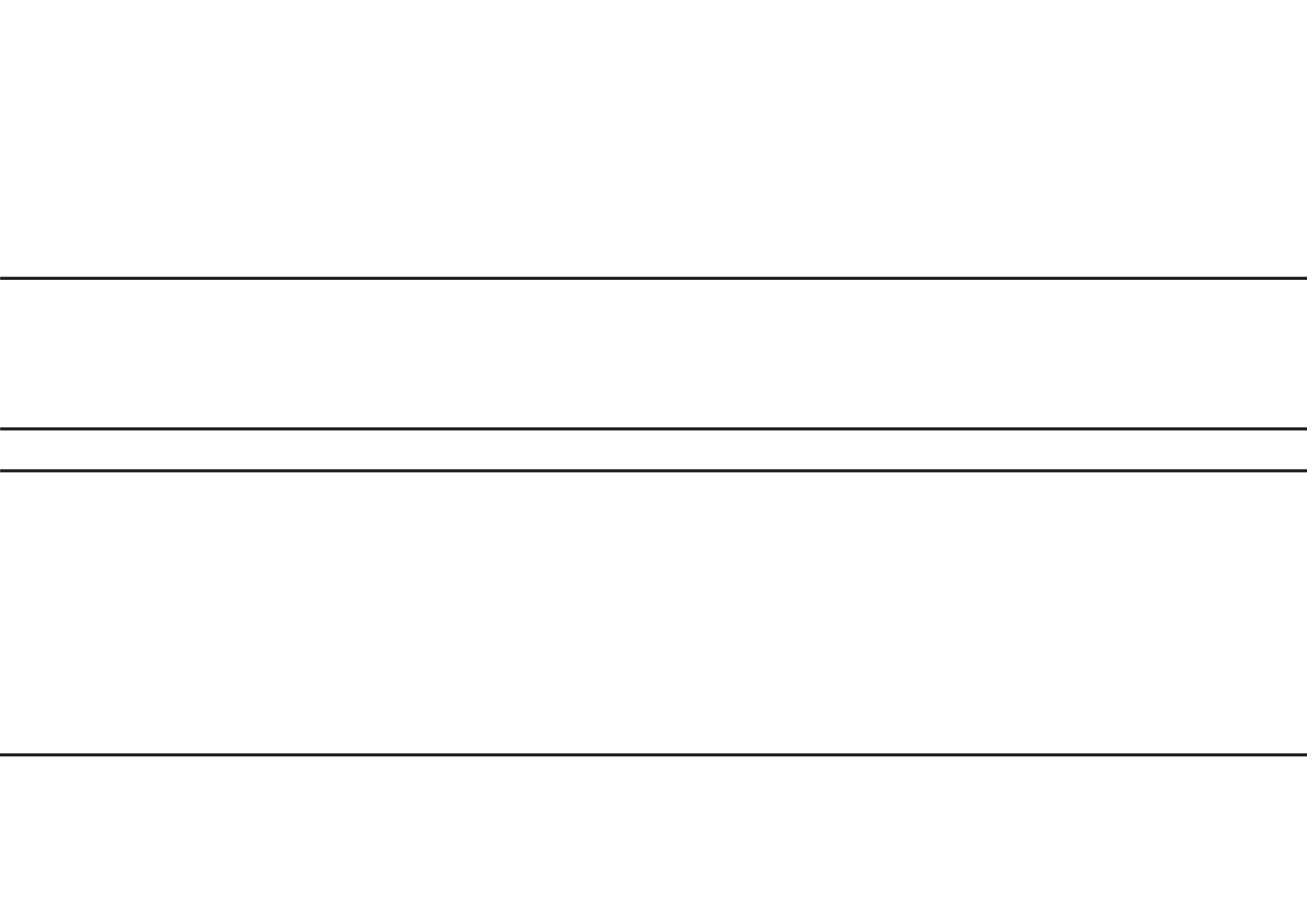
Fotona visar vilka karaktär Librobäck har idag. Karaktären utgörs i huvudsak av industribyggnader. Dock pågår många byggnationer som stegvis förändrar karaktären.

Bild 13. Vägar och trafikskyltar är en del av stadsdelens identitet idag.

Bild 15. Blandade verksamheter finns intill områdets stråk idag men i framtidsplanerna önskas bostäder intill stråket.

INVENTERING

BRUKARVÄRDEN LIBROBÄCKS GRÖNSTRUKTUR

Librobäck ligger i Uppsala tätorts kantområde och angränsar därför till mycket naturmarker. Allra närmast området finns, förutom byggnader, även åkermarker. Skogsmiljöer och koloniområden finns också på nära håll. I Uppsala sociotopkarta (Uppsala kommun & Spacescape 2009 s.11) har man tittat på hur många sociotopsvärden (brukarvärden) stadens offentliga friytor har för att åskådliggöra hur attraktiva ytorna är att besöka. Ytornas värden bedöms utifrån möjligheter till lek, rofylldhet, uteaktivitet, mötesplats samt lärande. I området kring Librobäck bedöms framförallt Stabby prästgård, Svinskinnskogen, Tunabergskolonin, Fyrisån samt kvarteret Seminariet ha höga brukarvärden. Grönytan i området bedöms däremot ha mycket små brukarvärden, trots att det innefattar en ravין och en meandrande bäck. Området från Fyrisån till Börjegatan har enligt studien inga brukarvärden alls. Sträckan sydväst om Börjegatan har två värden. Dessa värden är grönska och vattenkontakt och går under kvaliteten rofylldhet (Uppsala kommun & Spacescape 2009, s. 33-52).

Anmärkningsvärt är också att den del av området som har anlagd gång- och cykelväg inte anses vara ett attraktivt promenadstråk medan den del som saknar promenadstråk lyfts fram mycket mer i intervjuerna, även som

promenadstråk (Uppsala sociotopkarta 2009 s.125). Detta kan visserligen förklaras med att ravinen i detta område blir mäktigare och bäcken mycket tydligare. Dock tyder det också på ett behov av gångväg längs hela ravinen samt att stråket mellan Fyrisån och Börjegatan måste göras mer intressant.

Kopplingar

Med fler boende i området så blir förbindelserna till närliggande grönområden och stadsdelar ännu viktigare än idag. I Översiktsplan 2010 för Uppsala kommun (2010, s.31) framgår att kommunen vill utveckla rekreationen vid Stabby prästgård och Svinskinnskogen samt utveckla

kopplingen mellan stadsdelarna Stenhagen, Berthåga, Flogsta och Rickomberga. För att göra Librobäck till en mer tydlig del av Uppsala stad bör också kopplingen från Librobäck till dessa platser stärkas.

Det är också viktigt att all grönstruktur hänger samman och är av tillräcklig storlek för att verka som gröna kilar. En sammankoppling av stråken ger även goda förutsättningar för att skapa attraktiva promenad- och joggingstråk i området, vilket är särskilt intressant med tanke på att idrottsanläggningen Fyrishov finns i området.

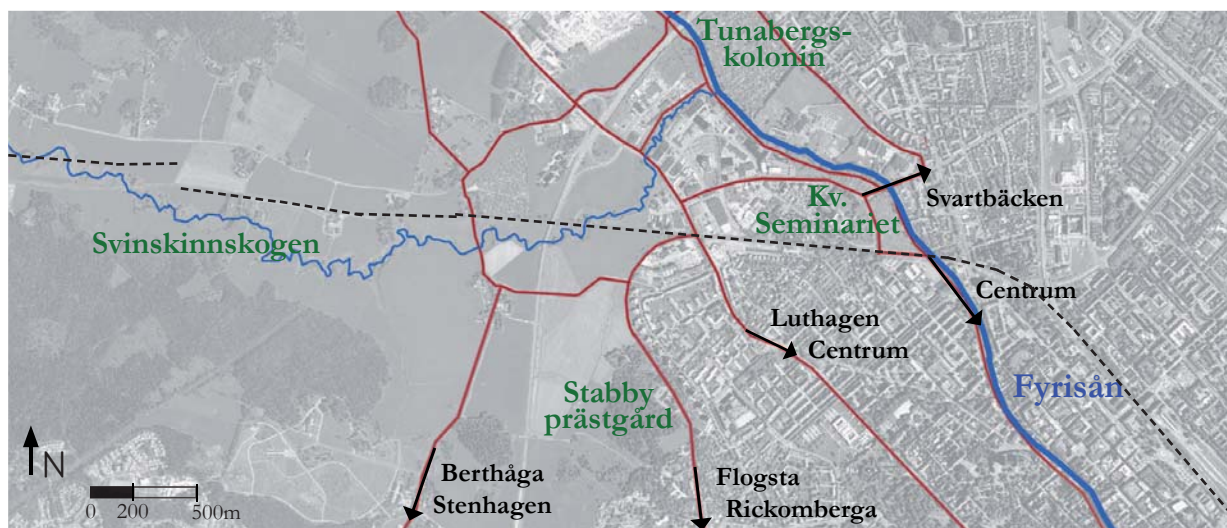
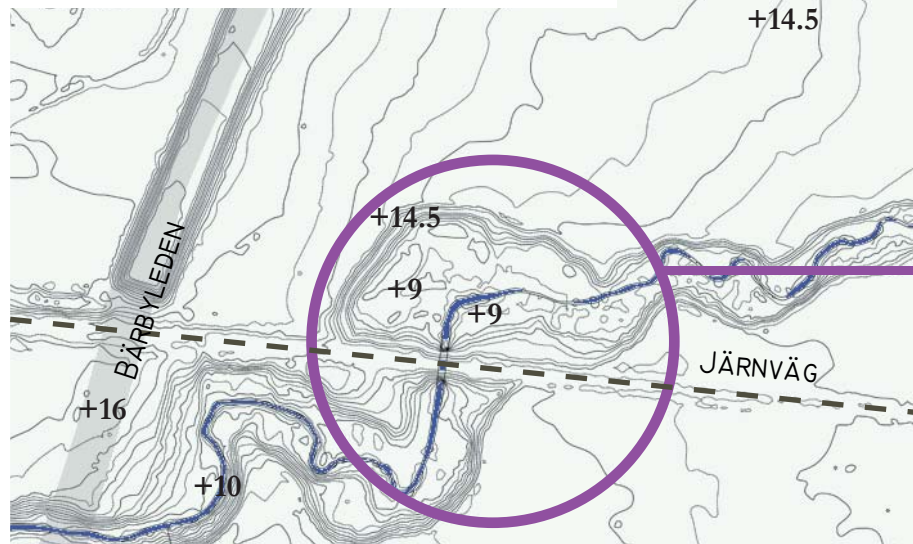
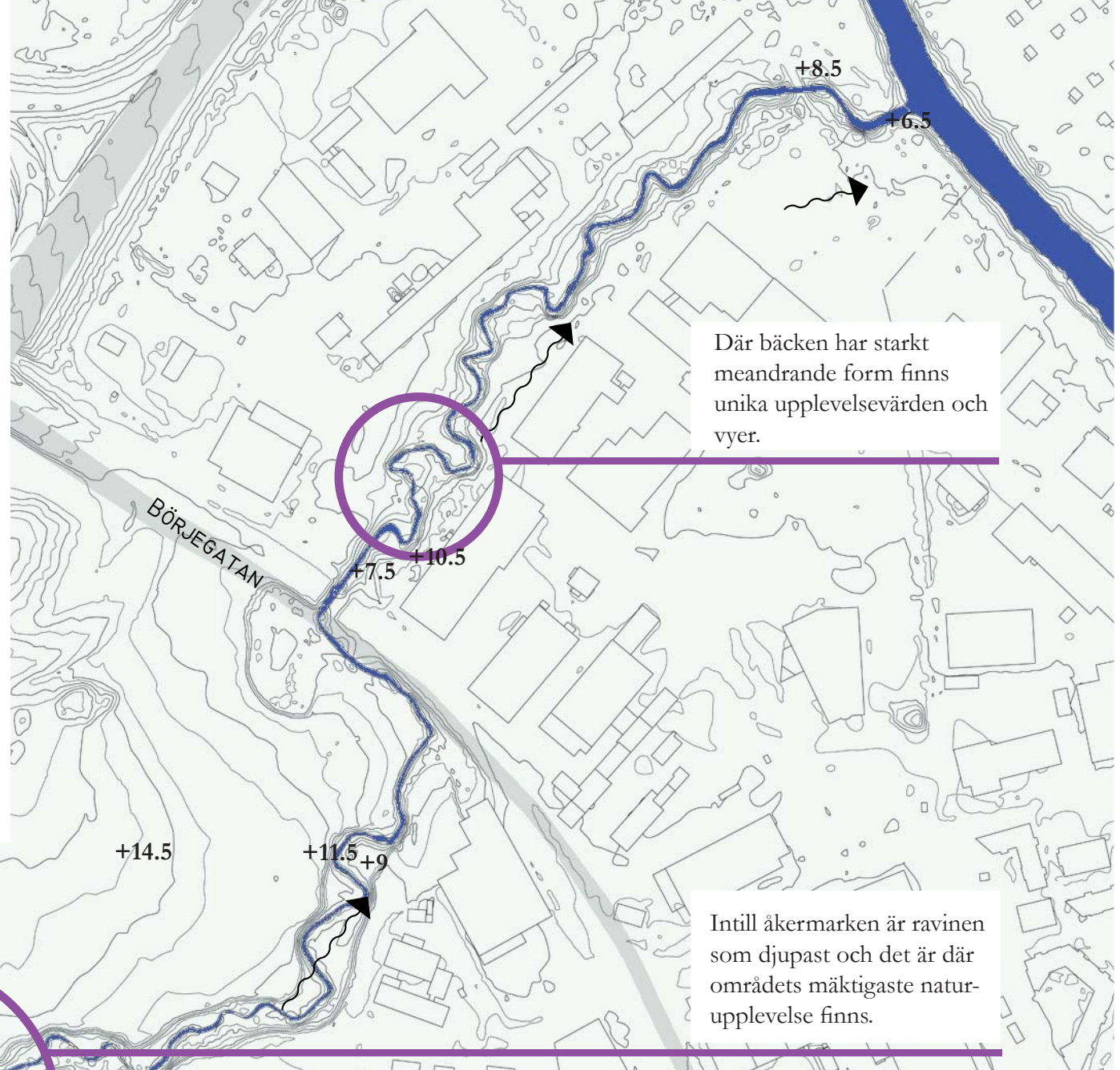

Bild 16. Platser med höga brukarvärden, riktningen till omgivande stadsdelar samt viktiga stråk (röda linjer) är markerade. (Bearbetad karta från www.eniro.se)

TOPOGRAFI

Topografin och platsens formspråk är en viktig del av platsens identitet. I jakten på naturområdets mest unika och karaktärstarka platser är topografin en mycket viktig aspekt. De topografiskt mest intressanta delarna är därför viktiga att lyfta fram och tydliggöra i gestaltningen.

Området utgörs av en ravin med en bäck samt en omgivande yta av naturmark. När Uppsalas naturvärden värderas i Översiktsplan 2010 för Uppsala kommun (2010) så betecknas Librobäcken samt Libroravinen som ett område med mycket högt naturvärde. Närmast Fyrisån är bäckfåran förhållandevis liten men i det område som ligger längre bort har bäckfåran övergått till en bred och djup ravin. Som djupast är ravinerna ca 6m. Genom dess topografiska och organiska formspråk är den ett unikt inslag i landskapsbilden.

- Särskilt topografiskt intressanta platser
- Vattenflöde

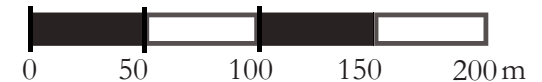

Bild 17. Kartan visar höjdskillnaderna i området. Bearbetad karta från Uppsala kommun (2011a).

VEGETATION OCH VATTENNIVÅER

Genom att studera vegetationen i området så framkommer vilka arter som är viktiga och karaktäristiska för platsen samt vilka som behöver bytas ut.

Växtmaterialet i området växer naturligt på platsen, endast ett fåtal arter är planterade. Träden är friska och ger med sin storlek en rumslig kvalitet till platsen. Det är idag stor skillnad på vegetationen om de båda sidorna av Börjegatan varför arbetet här beskriver vegetationen på en sida i taget.

Fyrisån till Börjegatan

Detta är den nordöstra delen av området, där gång- och cykelväg finns. Marken består av av öppna gräs- och ängsytor som slås 1-2 gånger per år (en gång på bäckens nordvästra sida och två gånger på dess sydöstra sida) och utmed stråket har ett antal robusta buskplanteringar anlagts. (Uppsala kommun 2011 Parkskötselkarta)

I de planterade buskagen finns hägg, slån, skogstry och poppel. På övrig mark finns hägg, slån, lönn, bok, alm, sälj, klibbal och någon enstaka gran. Både buskagen och de friväxande träden ger gröna och robusta kvaliteter åt platsen. Även en bok finns planterad som ger variation till det övriga växtmaterialet samt

stark rumslighet (*se bild 20, trädet till vänster*).

De öppna ytorna utgörs i huvudsak av ängsytor, maskrosfält samt fält av uppländsk vallört. Uppländsk vallört växer i slänten utmed bäckfåran och även på vissa ytor ovanför slänten. I ängsytorna förekommer bland annat rölleka, midsommarblomster, vitmåra, hundkex, kråkvicker, daggekåpa, gullviva, älggräs och ängsklocka. Intill vattenkanten växer kabbleka som med sin färg lyser upp platsen. I bäckfåran växer även vass.

Årstidsaspekt

Försommaren präglas, tack vare de stora mängder slån och hägg som finns i området, av vit blomning. Även maskrosorna som lyser upp gräsytor ger lyster över området. Vid sidan av dessa finns mindre mängder av förgätmigej och gullvivor och många örter som ger ytor ängskaraktär, vilket beskrivits ovan.

På sensommaren och hösten blir den uppländska vallörten, som är mycket dominant kring bäcken, nervissnad och brun varför hela området ser ovårdat och visset ut. Däremot blir många grässorter vackert bronsfärgade under sensommaren på delar av platsen.

Vintertid byter området karaktär från frodig

och vildvuxen till stillsam. Snön gör det mjuka organiska formspråket ännu mjukare och de avlödade träden får platsen att kännas avskalad. Det växtmaterial som framträder vintertid är vass. Vasset bidrar med en gultonad färgskala till det i övrigt mycket vita och brungråa. Det förstärker också vattendragets formspråk eftersom det följer vattenkanten. Det förstärkta formspråket blir extra viktigt under den tidiga våren då vårfloderna gör att vattendraget förlorar sin naturliga form.

Börjegatan till Bärbyleden

Området mellan Börjegatan och Bärbyleden utgörs helt av naturmark och angränsande mark är åkermark. Alla arter växer naturligt på platsen och antal örtartade växter är förhållandevis litet. Även antalet träd och buskar är färre här, varför området får en mycket mer öppen karaktär. De dominerande arterna är dock i stort sett de samma som i området ovan, d.v.s. hägg och slån dominerar. Knäckepil, rönn och alm förekommer också som stora träd. I buskskiktet är nypon vanlig. Örtskiktet består av betydligt färre arter än andra delen av arbetsområdet. Här finns i huvudsak ryssgubbe och många gräsarter.

Årstidsaspekt

Liksom andra halvan av arbetsområdet finns

en fin vit försommarblomning och en fridfull vinterkaraktär med mycket vass. Det som skiljer är att blomningen här sommartid blir något mindre eftersom mängden örter med blomning är mycket färre. Under vår och försommar ger ryssgubbe och kabbleka området ett gult skimmer. På sensommaren blir vegetationen, liksom andra halvan av området, högvuxen och svårare att röra sig i.

Vattennivåer

Tillgången till vattenmiljöer är ovanligt i Uppsala kommun och kommunen vill därför att vattnet i området särskilt lyfts fram, vilket också skulle vara värdefullt för platsen. Hur vattendraget upplevs och märks beror mycket på årstid. Vid vårflödena blir nivåerna höga och vattnet känns mycket närvarande längs hela den aktuella bäckfåran. Även under höst och vinter är bäcken tydlig. Sommartid sjunker dock vattennivåerna och täcks också, framförallt i nordöstra halvan, av vegetation. Detta gör att vattendraget över huvud taget inte syns. På sensommaren är bäcken i stort sett uttorkad (se bilder 18-21). I sydvästra halvan är nivåerna emellertid högre och mer visuellt tillgängliga.

Skötsel

Librobäckens och dess angränsande marker har en mycket låg skötselnivå, där det mest skötsel-

intensiva området (gräsytan utmed gång- och cykelstråket) slås två gånger per år. Den låga skötseln ger hög vegetation och en hel del slyuppslag, varför större delen av området är otillgängligt. När bostäder byggs intill området, och fler människor bor i Librobäck, finns utrymme att gestalta en mer skötselintensiv miljö här. Aspekter som då bör prioriteras är tillgänglighet, trygghet och fler upplevelsevärden.

FOTOPUNKTER (BILD 18-21):

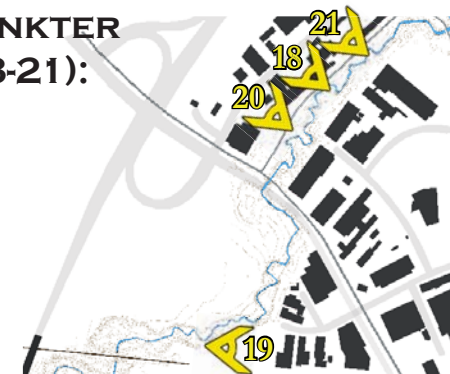

Bild 18. Bäcken är mycket framträdande och tydlig vintertid.

Bild 19. Under våren stiger vattennivåerna och bäcken rinner på vissa ytor ur sin fåra.

Bild 20. På försommaren är bäcken en mycket fin kvalitet för platsen.

Bild 21. På sensommaren blir vegetationen hög och bäckens vattennivåer så låga att den är svår att se.

Bild 22. I södra delen av området breder ravinen ut sig, landskapet blir öppnare och artfloran fattigare

Bild 25. Vissa buskar är risiga och behöver rensas bort, alternativt beskäras.

Bild 26. Lågvuxen sommaräng.

Bild 27. Bronsfärgade gräsax.

Bild 23. Ängsytona breder ut sig i nordöstra delen av området.

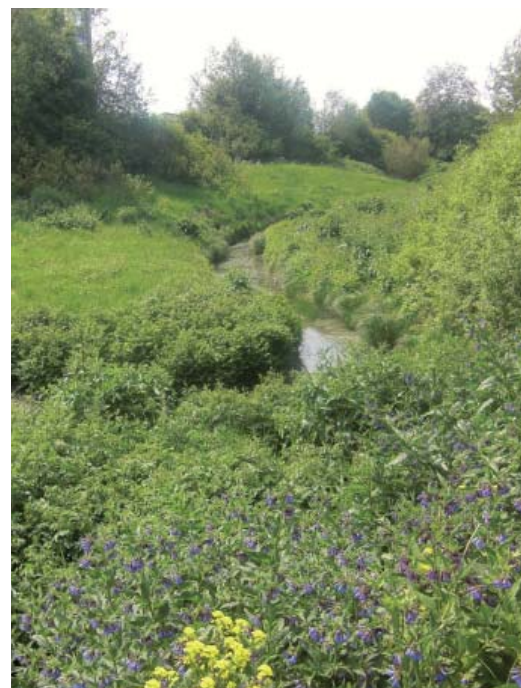

Bild 24. Uppländsk vallört skymmer bäcken.

Bild 28. Prästkragar i ängsytona.

Bild 29. Planterade buskar ger variation till övrigt artbestånd.

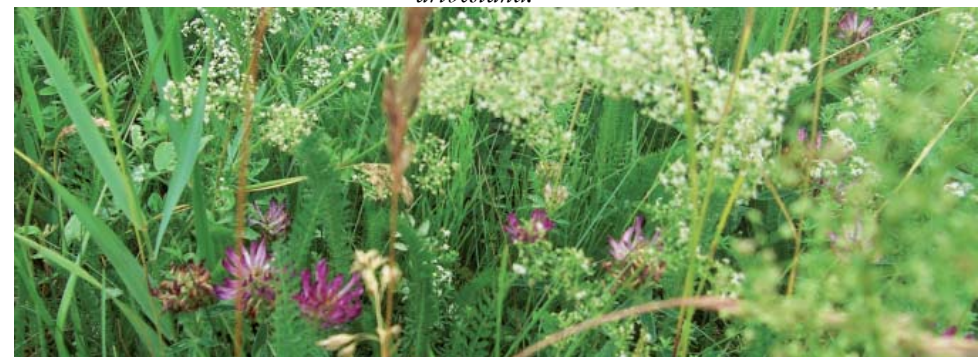

Bild 30. Klöver och hundkex ger ängskaraktär till stora områden.

NATURKARAKTÄRER

Bild 31.

Skymd vattenplats

Bild 32.

Slättermark
och gångväg

Bild 33.

Slutna
partier

Bild 34.

Bred ravin

Bild 35.

Åkermark

Bild 36.

LJUDMILJÖ

Buller är en relevant aspekt att tänka på när platsen skall gestaltas eftersom det är en del av upplevelsen av platsen. För att hitta de platser som har bäst förutsättningar att bli rofyllda och rekreativa vistelseytor måste man därför ta hänsyn till ljudupplevelserna. Idag finns stora körvägar nära och i området och en flygplats kan komma att öppna strax norr om stadsdelen. Dessutom ligger idag ett antal industrier och andra verksamheter som skapar buller. Dock finns inget utrymme att göra en formell bullermätning i detta arbete och någon sådan utredning har heller gjorts.

Hela området berörs av buller, dock är vissa platser betydligt mer utsatta än andra. Områdena närmast de större vägarna har höga ljudnivåer och är därför oattraktiva som vistelseytor. De platser som ligger nära verksamheter med bullrig ljudutstrålning har också höga ljudnivåer (se bild 37). Med tanke på att dessa industrier troligtvis kommer att försvinna innan den planerade gestaltningen är aktuell så behöver de dock inte tas hänsyn till i detta arbete.

Hälsoproblem

Buller är idag den vanligaste miljöstöringen (Boverket 2010a) och effekterna är bland annat sömnsvårigheter, inlärningsproblem, stress-

relaterade problem samt förhindring av återhämtning och vila (Öhrström 2007). På längre sikt kan också blodtrycket höjas och risken för hjärt- och kärlsjukdomar öka (Berglund et al. 2008, s. 21). Även om få miljöer inom arbetsområdet har så höga nivåer att de kan ge dessa åkommor så är det relevant att ta hänsyn till att bullermiljöer påverkar folkhälsan. I regeringens mål för folkhälsa lyfts behoven av bullerfria grönområden i närheten av bostadsområdena särskilt fram (Berglund et al. 2008, s.9). Vid planeringen bör således sänkning av ljudnivåer samt utnyttjande av de "tysta platserna" i våra närmiljöer ses som viktiga uppgifter (Berglund et al. 2008, s. 54).

Bullerdämpning

Bärbyleden är upphöjd, vilket innebär extra stor bullerpåverkan. Som exempel beräknas en väg som är upphöjd två meter ge en bullerökning på 4 dB på 50 meters avstånd (Myhrman 2009, s.22).

För att sänka bullernivåerna kan man plantera vegetation intill bullerkällan. Tät vegetation minskar enligt Vägverket nivåerna med 1–2 dB extra på 100 meter (Myhrman 2009, s. 22). Naturvårdsverket beskriver samtidigt att ett tätt buskage på minst 5 meter kan dämpa bullret med 2 dB och på 50 meters avstånd mellan

3–6 dB beroende på markens kupering och hårdhet samt hur tät vegetationen är (Myhrman 2009, s.22). Dessa bullernivåsänkningar är dock ganska små. Planteringar som täcker bullerkällan är dock effektivt ändå eftersom upplevelsen av bullret blir betydligt mindre om man inte ser bullerkällan (Boverket 2010a).

Tilltalande ljudmiljöer

Utomhus vill man höra naturljud såsom porlande vatten, fågelsång och vindbrus (Berglund et al. 2008, s.33). Där bullernivåerna i arbetsområdet är låga finns de tilltalande ljudmiljöerna. Framförallt är det fågelsång och vindbrus som hörs på de platser som inte är bullerstörda (se bild 37). Huvudsakligen finns dessa ljudmiljöer i nordöstra arbetsområdet där vegetation skymmer trafiken, området är mer slutet och mer träd finns som fåglar kan vistas i.

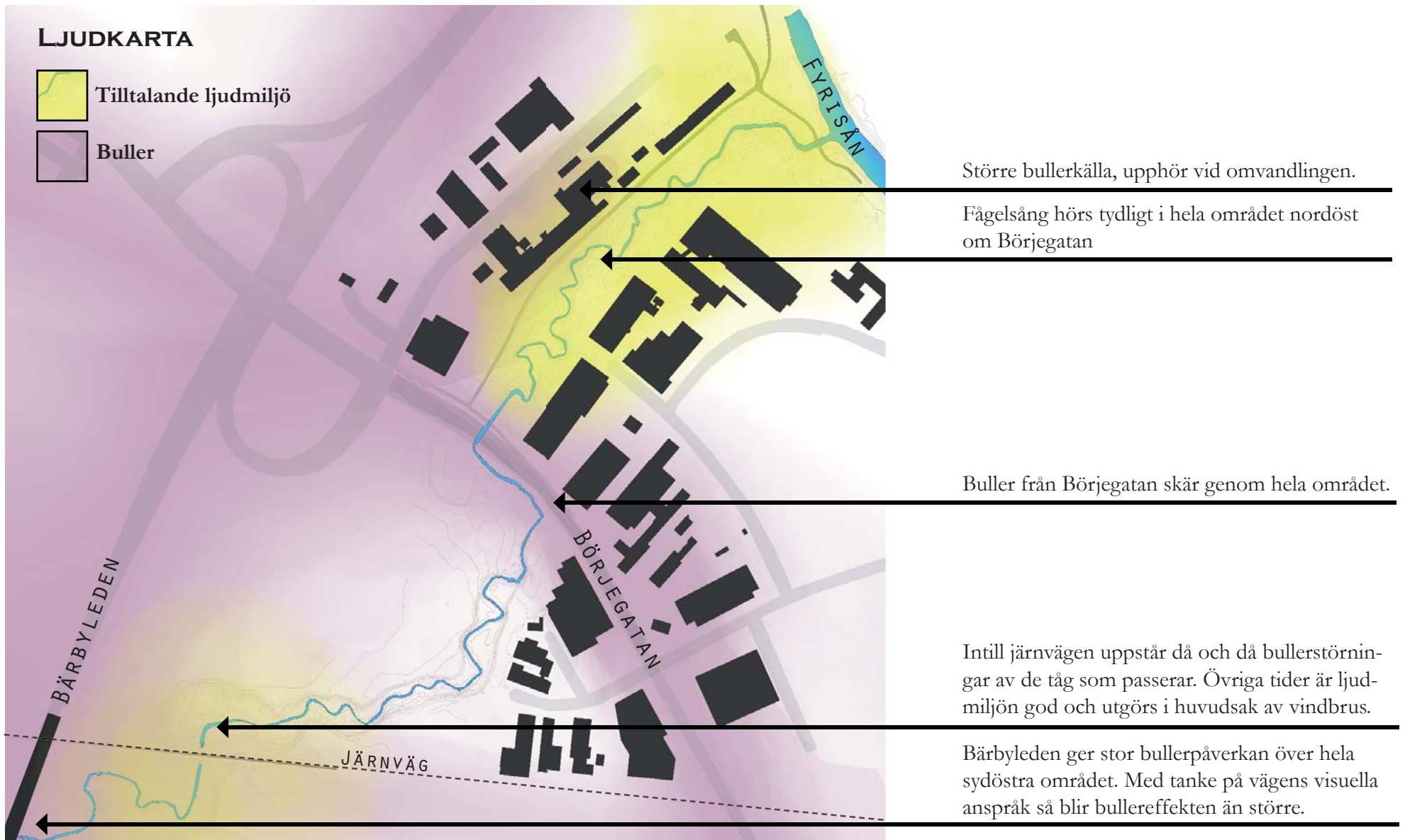
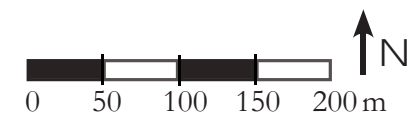

Bild 37. Kartan illustrerar bullerspridningen samt var fågelsång hörs i området. Bullerspridningen och fågelsången är baserad på uppskattning och upplevelser på plats och inte på beräkningar.

KLIMAT

Här presenteras de väderförhållanden som råder på platsen. Som syns i diagrammen nedan är området förhållandevis soligt.

Däremot är området vindutsatt. Södra delen av området gränsar till öppna åkrar varför inget vindskydd finns. Norra delen omges av

byggnader men kan drabbas av stark bläst i den smala passage som bildas genom området.

SKUGGDIAGRAM

Bild 38.

Vardagjämning (21 mars) kl. 08.00

På morgonen faller fasadens skuggor västerut. Eftersom byggnaderna öster om området kommer att bli mycket höga (5-6 våningar) blir skuggverkan stor i nordöstra delen. De soligaste ytorna med störst förutsättningar att bli attraktiva vistelseytor finns alltså väster om bäcken.

Bild 39.

Vardagjämning (21 mars) kl. 12.00

Vid lunch finns mycket lite skuggor i området, varför i stort sett hela området fungerar bra som lunch- och rastplatser mitt på dagen.

Bild 40.

Vardagjämning (21 mars) kl. 17.00

Väster om bäcken finns låga, alternativt inga, byggnader. Hela området får därför mycket kvällssol ända tills solen går ned. För att platsen skall bibehålla denna kvalitet är det viktigt att inga högre byggnader uppförs här.

VIND

Vid passager mellan fasader förstärks vindstyrkan. För att få ett bättre mikroklimat bör denna passage brytas.

Bild 42. Med tanke på att Librobäcken till stor del omges av stora öppna ytor blir större delen av området både soligt och vindutsatt.

MARKFÖRUTSÄTTNINGAR

Hydrologi

Librobäcken är recipient för dagvatten från ett stort närområde, bland annat från Börjegatan. Bäckens rinner sedan ut i det större vattendraget Fyriskan. Vatten ses som en stor kvalitet i området men kan också orsaka vissa problem. Stora delar av de nordöstra delarna av området ligger inom det område som riskerar att översvämmas (se bild 43). Enligt Sven Ahlgren¹, verksam vid Uppsala Vatten, råder 63% risk att det som på kartan är blåmarkerat kommer att svämmas över inom 100 år. Det här betecknas som ”stor risk”. Innebörden av detta är att ingen ny bebyggelse skall placeras inom området och helst ska ytor vara anpassade för att klara tillfälliga översvämmningar (Länsstyrelserna 2006). Marken bör bestå av grönytor för att bäst kunna ta hand om vattnet samt för att en eventuell översvämmning skall orsaka så liten skada som möjligt (Ahlström et al. 2011). Även viktiga gång- och cykelstråk i området bör anläggas på ett sådant sätt att risken för att översvämmas hålls liten. Då man som cyklist eller gående inte är beroende av dessa stråk för att ta sig till olika delar av närområdet så kan dock en tillfällig avstängning av ett sådant stråk vid en eventuell översvämmning ske utan allför

stora konsekvenser. Dock bör vägarna anläggas på ett sådant sätt att risken för att de översvämmas är så liten som möjligt.

Tyvärr finns vissa brister i översvämningskarteringen. Den ena bristen är att det inte fanns tillgång till tillräckligt bra höjddata när karteringen togs fram. Enligt Ahlgren skall gränsen, för var stor risk för översvämmning råder, troligen hamna närmare ån. En annan brist finns i att ingen hänsyn tagits till framtida klimatförändringar. Konsekvensen av klimat-

förändringarna är svåra att förutse, eftersom den varierar kraftigt i olika klimatmodeller och scenarier. Man bör enligt Ahlgren emellertid planera för några decimeters högre vattenstånd.

Geologi

Det aktuella området kring Librobäcken består av finkorniga havs- och sjösediment, nämligen postglacial lera (Sveriges geologiska undersökning 1992). Lerans förmåga att suga upp och behålla vatten är mycket hög, varför vattenhalten i lera generellt sett är högre än andra

Bild 43. Blå markering visar det område som löper stor risk att översvämmas inom 100 år. Gul elips markerar arbetsområdet (ungefär). Källa: Länsstyrelsen (2011)

¹ Sven Ahlgren, Uppsala vatten. E-post 2011-03-31

² Agneta Pettersson, miljöstrateg Uppsala vatten. E-post 2011-04-08 samt 2011-05-11

jordars vattenhalter. Höga vattenhalter i lera leder till dålig markstabilitet och i marker med stark lutning finns då en skredrisk (Sveriges geologiska undersökning 2011). Skredrisken är enligt Agneta Pettersson² miljöstrateg på Uppsala vatten, som störst då vattendraget har höga vattennivåer som sjunker och lämnar leran. Eftersom området innefattar en ravin med ett vattendrag som under årets gång varierar i höjd och utbredning finns en klar risk för skred i området som man inte kan bortse ifrån.

Normalt finns en jämvikt i jordlagren på en ravins båda sidor men då denna jämvikt rubbas uppstår skred (Krisinformation.se 2011). Vid Librobäcken kan denna jämvikt rubbas naturligt genom väderpåverkan, och då i första hand genom höga vattenflöden. Förutom höga nederbördsmängder kan höga vattenflöden från dagvattenhanteringar som mynnar i Librobäcken, resultera i oönskad erosion och skred. Störst risk för skred finns dock om man genom mänsklig påverkan rubbar balansen (genom tung belastning eller ommodellering av terrängen) (Statens geologiska institut 2011).

Vilken gestaltning kan göras med hänsyn till markförutsättningarna?

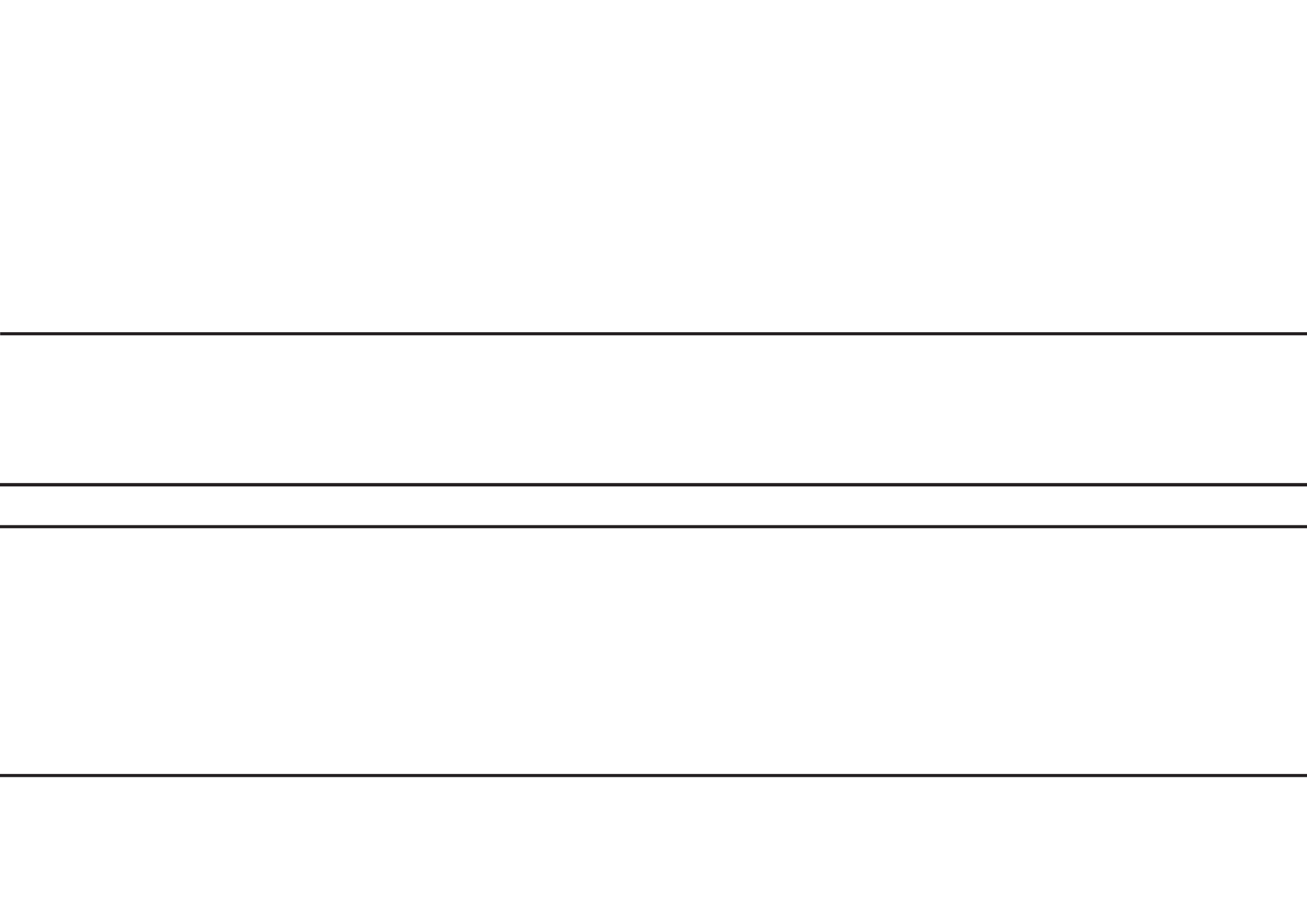
Kommunen önskar att bäcken ska framhåvas då en ny gestaltning görs på platsen. Eftersom

vatten är en kvalitet som uppskattas av många och som är unikt i Uppsala så finns anledning att följa deras önskan. För att kunna göra det så måste det bli tydligt vilken gestaltning som kan göras för att vattnet skall tillgängliggöras och upplevas utan att risk för skred uppstår.

Erosionsrisken utgör ett problem bland annat då nya vägar eller platser skall anläggas eftersom marken intill bäcken inte tål den tunga belastning av fordon som blir vid anläggningsarbete, återkommande asfaltering och dylikt. Hur nära bäcken anläggningsarbete kan ske beror av lutningsförhållande och markens hållfasthet under vattenmättade förhållanden. Den gångväg som idag finns i arbetsområde mellan Fyrisån och Börjegatan har enligt Pettersson² fått sitt nuvarande läge så pass långt från bäcken just för att skredpåverkan skall vara så liten som möjligt samt för att vara framkomlig vid höga vattennivåer. Dock finns det, strax öster om området, en gångväg som med hjälp av en bro går igenom ravinen och korsar bäcken. Detta visar att stråken, åtminstone på vissa platser, kan läggas närmare bäcken. För att kunna klargöra hur nära bäcken stråken kan anläggas, samt om någon landskapsomvandling kan göras, måste dock geotekniska undersökningar göras på platsen. Eftersom detta inte kan göras, utan hamnar utanför arbetets avgränsningar, får

arbetet istället förlita sig på rekommendationer från kunniga inom området. Petersson tydliggör vikten av att i första hand ta hänsyn till naturliga förutsättningar och att landskapsomvandlingar bör undvikas vid platser av den här karaktären. Hon ger också exempel från ett närliggande projekt: när Börjegatan skulle anslutas till Bärbyleden. I projektet tänkte man modulera om närliggande mark men fick tänka om efter att geotekniker klargjorde att det fanns risk för lerskred även vid en mindre ökad belastning av de aktuella markområdena.

Vad som däremot minskar risken för översvämning och skred är att förse området med olika typer av vegetation. Växter har ett flertal egenskaper som minskar växtplatsens skredbenägenhet (Rankka 2002, s.13). Rötternas bindning av mark samt växternas upptagning av vatten är huvudanledningen till varför växterna har så bra markförstärkande egenskaper. Vegetationen för bästa markförstärkande effekt bör utgöras både av örter, buskar och träd. Detta eftersom de binder jorden på olika sätt och på olika djup.

ANALYS

RUMSUPPLEVELSER

Målpunkter

Den asfalterade GC-vägen mellan Fyrisån och Börjegatan är idag bara en passage vidare till andra platser. Bäckens är i sig ingen målpunkt. Brist på sittplatser och oklara målpunkter gör att människor inte ser anledningen att stanna. En offentlig yta som bara ger utrymme för nödvändiga aktiviteter såsom passage igenom för att ta sig till en viss målpunkt är enligt Gehl (1971, s.135) en plats med låg kvalitet. En bra plats måste ge möjlighet för att stanna till för att utföra sociala och valbara aktiviteter. Platsen behöver också fler av det som Lynch (1960, ss. 66-72) beskriver som knutpunkter (platser dit folk färdas eller uppehåller sig). Inte heller bäckens entréplats vid Fyrisån, där både vattendrag och GC-stråk möts, fungerar som en målpunkt eller knutpunkt på platsen. Den enda knutpunkt som finns i närområdet idag är Nelins (se bild 44). och denna målpunkt besöks som en nödvändig aktivitet (handla livsmedel). Platsen behöver således fler knutpunkter samt ytor med kvaliteter som ger upphov till valfria aktiviteter såsom umgänge, lek eller promenad för upplevelsens skull.

Landmärken

Det är enligt Lynch (1960) också viktigt att platsen förses med landmärken. Detta underlättar orienteringen, vilket gör besökaren

trygg. Sett från bäcken finns Q-Meds fasader som med sin höjd och arkitektur är ett tydligt landmärke i arbetsområdet. Det finns även flera landmärken utanför arbetsområdet som bör hållas synliga från arbetsområdet för att besökaren skall kunna orientera sig (se bild 43).

Barriärer

Rörelsen längs Librobäcken stoppas upp av ett antal barriärer i form av körväg och järnväg. Idag finns inga bra övergångar eller kopplingar över dessa vägar. För att göra stråken tryggare och enklare att följa måste kopplingarna över stråken förbättras genom övergångsställen eller dylikt. Bättre kopplingar över barriärerna innebär också bättre kopplingar till närliggande stadsdelar, vilket är nödvändigt för att omgestaltningen av området skall bli en tillgång för befolkningen i närområdet.

Rumslighet

Barriärerna ger, tillsammans med bebyggelsen, en viss rumsindelning. Området kan delas in i fyra större rum (se bild 43). Några mindre rum som är tillgängliga på platsen finns ej. Enligt de teorier som Sorte (2005, ss.227-244) redogör för så behöver platser bestå av en blandning av små intima rum och stora öppna rum för bästa upplevelse.

Tillgänglighet

I området mellan Börjegatan och Bärbyleden saknas, som tidigare nämnts, gångvägar. Efter som ravinen är som störst och mest intressant vid denna del av området är det en stor brist som måste åtgärdas.

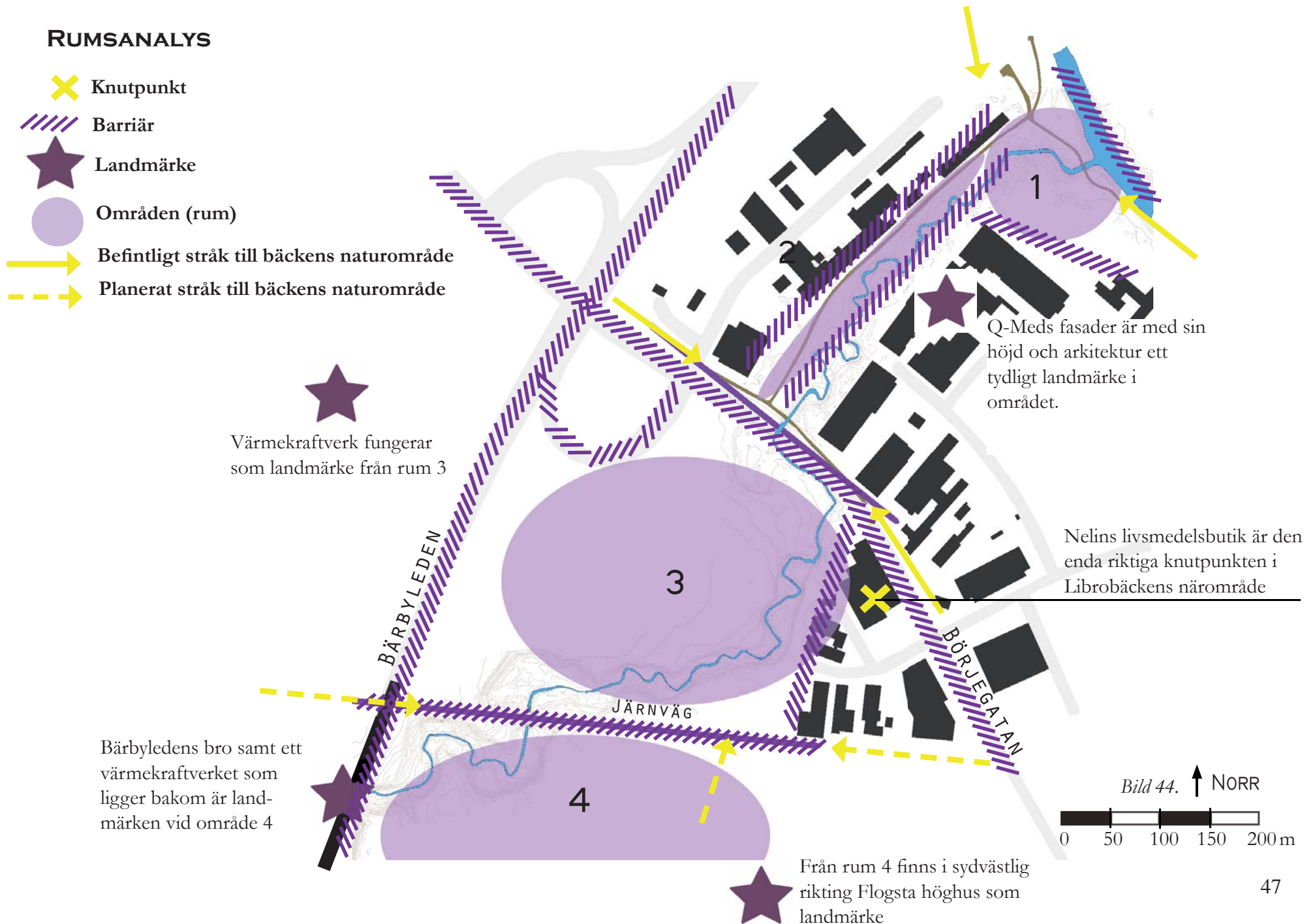
Trots att det finns ett stråk som går genom nordöstra delen av området så finns inte heller där några vägar som tillgängliggör bäcken varken fysiskt eller visuellt. Vid stråket upplevs miljön likformig och det som fångar ögonen när man går längs stråket är en långsgående industribyggnad. Det faktum att stråket är helt rakt och inte bjuder på någon variation i siklinjer gör stråket ointressant. Bergström (1996, ss.8-9) menar att raka vägar är ansträngande att gå på och att vi behöver en tydlig målpunkt för att orka gå där.

Utan vägar är det också svårt att ta sig ner till bäcken eftersom det vintertid är mycket snö och sommartid högvuxen vegetation intill bäckfåran. Gångstråken behöver därför ändras för att bäcken och ravinen skall bli en kvalitet för platsen.

Området behöver också sittplatser. Sittplatser är viktigt för att människor skall ha möjlighet till vila under sin promenad längs stråket.

RUMSANALYS

- Knutpunkt
- Barriär
- Landmärke
- Områden (rum)
- Befintligt stråk till bäckens naturområde
- Planerat stråk till bäckens naturområde

 Värmekraftverk fungerar som landmärke från rum 3

Q-Meds fasader är med sin höjd och arkitektur ett tydligt landmärke i området.

Nelins livsmedelsbutik är den enda riktiga knutpunkten i Librobäckens närområde

Bärbyledens bro samt ett värmekraftverket som ligger bakom är landmärken vid område 4

Från rum 4 finns i sydvästlig riktning Flogsta höghus som landmärke

Bild 44. ↑ NORR

UPPLEVELSER

Upplevelserna bygger på den information som framkommit under inventeringen i kapitlen topografi, vegetation, ljudmiljö, samt klimat. Under denna analys läggs den informationen samman och värderas för att åskådliggöra positiva och negativa upplevelser.

Upplevelserna redovisas på detta uppslag med hjälp av en karta med tillhörande beskrivning.

Längsgående fasad samt Börjegatan som blickfångare ger **få vyer** och naturkänslan är svag.

Mycket **vattenkontakt** gör att platsen har potential att bli något unikt.

Området utgörs av ängsytor och bäckens **meandrande** formspråk är starkt.

Från denna plats kan **bäcken överskådas** och ett robust buskage finns som ger rumslighet till ytan finns. Dock **otillgängligt** på grund av mycket hög-vuxen vallört.

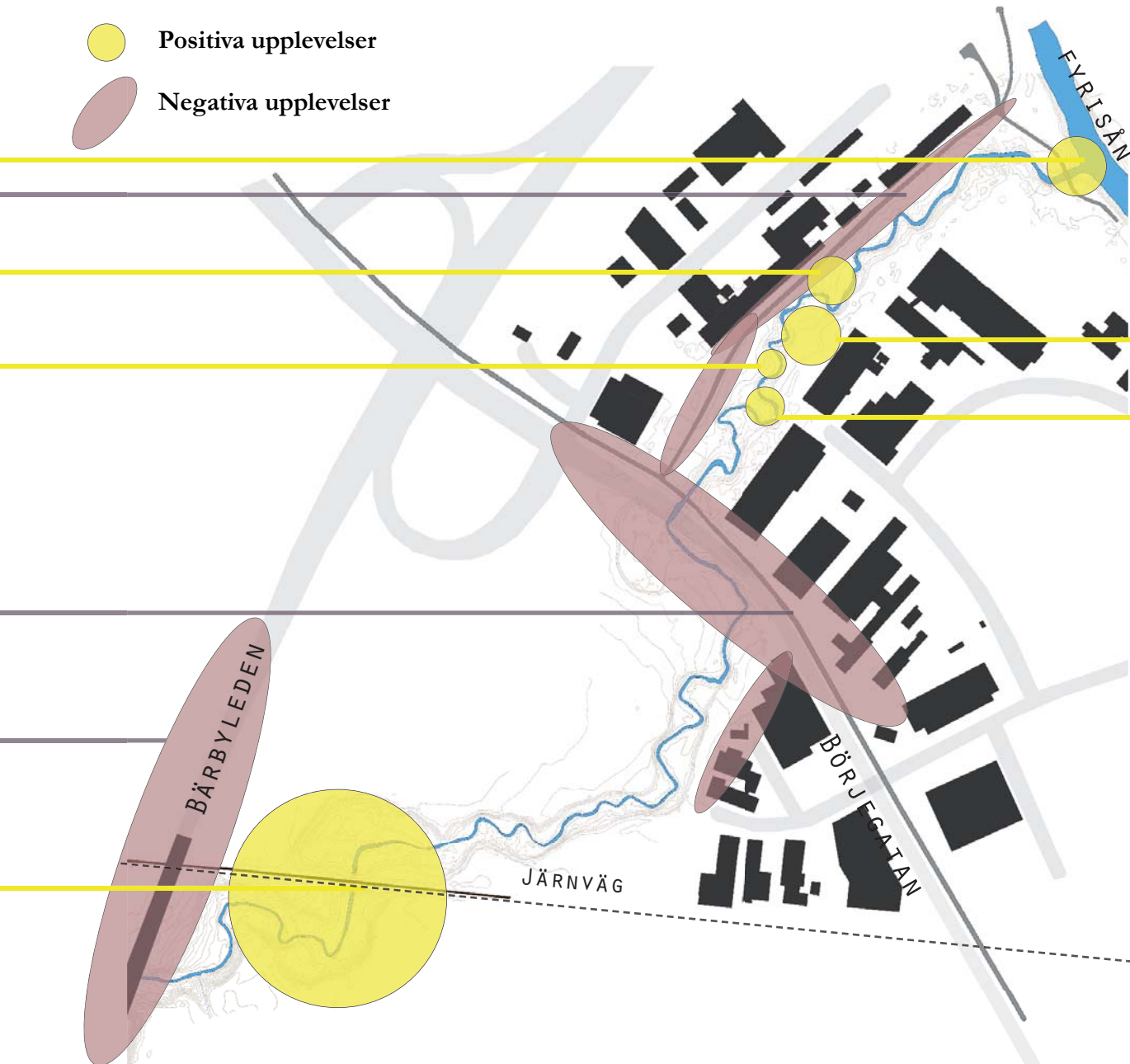
Vägmiljö med mycket **asfalt, buller och lite vegetation**.

Skräpig yta intill en stor vägbro, som är ett karaktärstarkt landskapselement men som förstör naturkänslan på grund trafiken

Ravinen är bred och djup och **topografin** fascinerar.

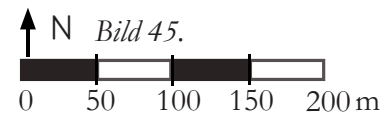
UPPLEVELSEKARTA

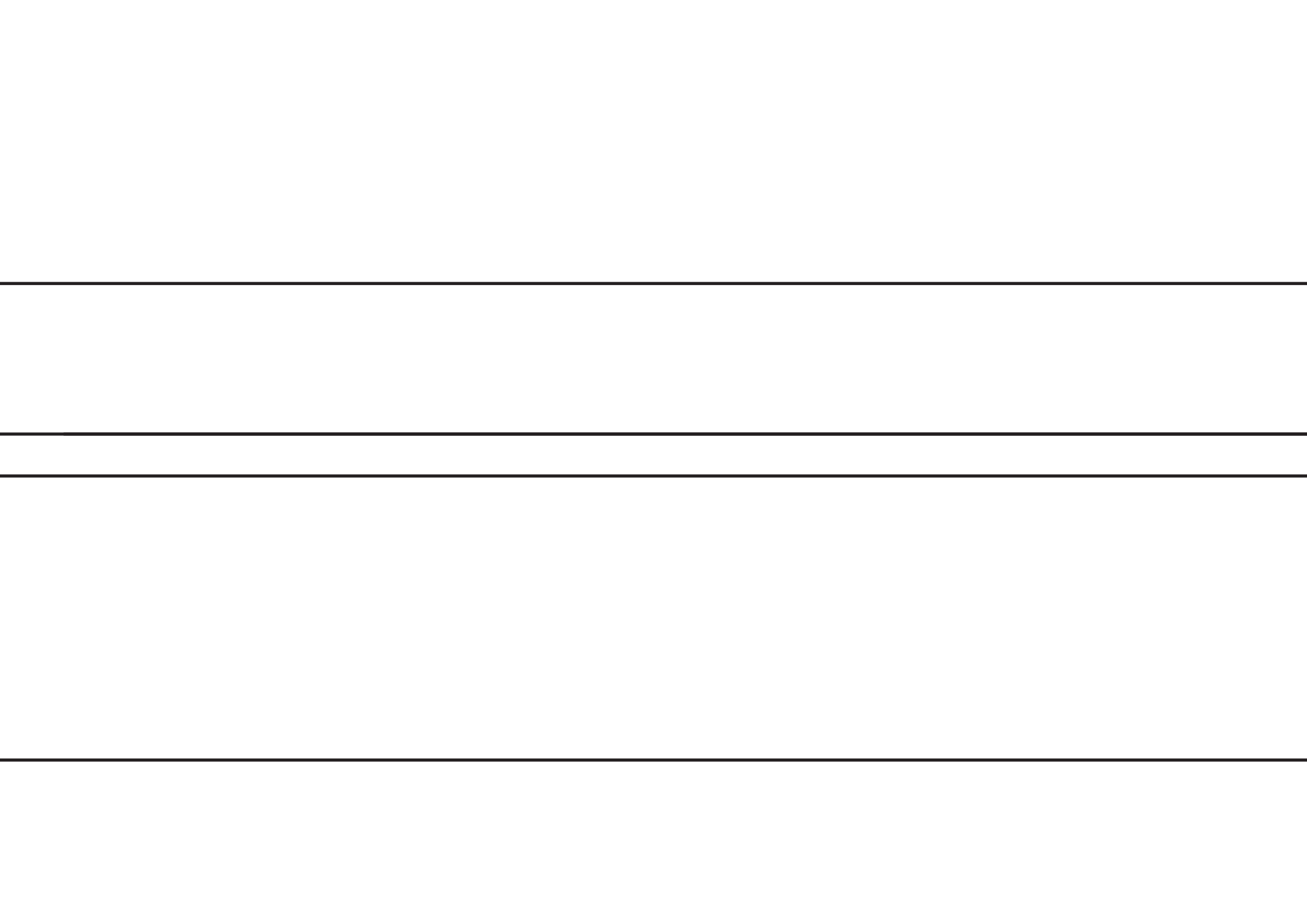
- Positiva upplevelser
- Negativa upplevelser

Svag lutning ner mot bäcken samt förhållandevis låg vegetation gör att denna plats enkelt blir tillgänglig vistelsyta om vägar dras till platsen.

Solig plats med **skir låg vegetation** bestående av bland annat gullvivor, klöver och grässorter. Bäckan som omsluter platsen ger en rumslig kvalitet till platsen. Vidare finns en stor bok och en stor alm som skapar **rumslighet**.

VISION

SAMMANFATTNING AV ANALYS- FÖRUTSÄTTNINGAR

För att tydliggöra de viktigaste punkter som kommit fram i inventering och analys så följer här en sammanfattning. Sammanfattningen lyfter fram vilka positiva och negativa egen-

skaper platsen har samt hur dessa egenskaper kommer att behandlas.

De ytor som framkommit ha bäst förutsättnin-

gar att bli attraktiva vistelseytor redogörs för på bild 46. Denna summering bildar grunden till det förslag som tas fram.

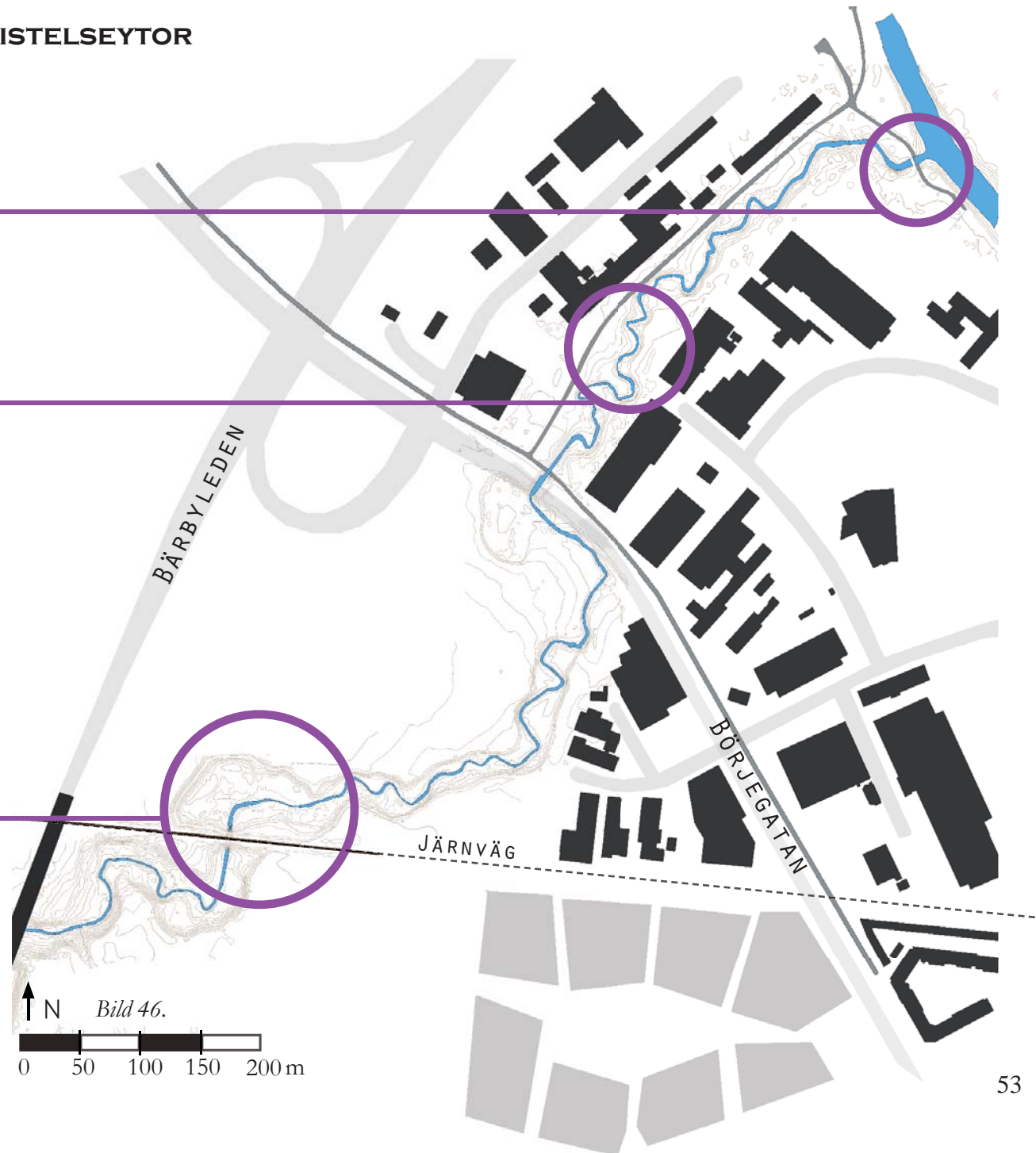
Egenskap	→	Vad jag vill göra	→	Hur det ska göras
<i>Platsens styrkor</i>				
- Starkt formspråk och identitetsskapande topografi	→	Tillgängliggöra bäcken och ravinen visuellt och fysiskt	→	Broar och utsiktsplatser där bäcken är visuellt tillgänglig samt enstaka vistelseplatser nära bäcken
- Vatten	→		→	Försöka få bort vallört på delar av ytan för att utöka ängsytorna samt låta ängsytorna omge vistelseytorna
- Ytor med frisk och skir ängskaraktär	→	Bevara och förstärka	→	
- Stora grönområden i närheten	→	Koppla samman med Librobäck	→	Omgivande stråk leds in till områdets bäck- och ravinmiljöer
- Stora friska träd och buskar	→	Bevara men komplettera med arter som ger variation till området.	→	Trädplantering
<i>Platsens svagheter/problem</i>				
- Låg skötselnivå med hög vegetation gör bäcken otillgänglig	→	Variera skötselnivåerna över området för bättre tillgänglighet och fler funktioner på utvalda platser.	→	Befintlig naturmark varierar med vistelseytor med klippta gräsytor och färgstarka buskar samt viss utrustning. Med fördel kan olika delområden med något olika karaktär skapas.
- Brist på målpunkter och vistelseytor	→	Skapa vistelseytor av olika karaktär och storlek längs stråket	→	
- Få visuella upplevelser	→	Variera siktlinjerna och upplevelserna längs stråket	→	Fler gångvägar och mer organisk vägföring ger mer varierade vyer och tillgängliggör fler platser
- Halva arbetsområdet saknar stråk	→		→	
- Svårtillgängligt	→	Tillgängliggöra ytor genom fler stråk	→	
- Få ytor med tydlig rumslighet	→	Skapa rum av varierad storlek.	→	Rama in och skärma av ytor med hjälp av vegetation
- Risk för översvämning och skred	→	Undvika större markarbeten och behålla större delen av vegetationen som växer i slutningen mot bäcken	→	

PLATSER SOM UTVECKLAS TILL VISTELSEYTOR

Unik plats eftersom Librobäcken här rinner ut i Fyriskan. Platsen är även intressant som knutpunkt eftersom det är arbetsområdets entrérum och fler vägar möts här. Ljudmiljön är också bra. Dock utgörs vegetationen av uppländsk vallört vilket gör artfloran fattig och under sensommaren blir den tråkigt brun. Eftersom vallörten har pårötter är den också mycket arbetsam att ta bort den.

Här finns ängsytor och gräsytor samt friska robusta buskar och träd. Bäckens formspråk är också mycket starkt på platsen. Bebyggelsen i närområdet kommer inom kort att omvandlas för att ge utrymme för bostäder. Eftersom kommunen önskar en kvarterspark i området är det således mest lämpligt här.

Ravinen frambringar genom sin mäktighet här områdets starkaste naturupplevelse. Med anledning av detta är det av särskilt intresse att med enkla medel skapa en målpunkt här.

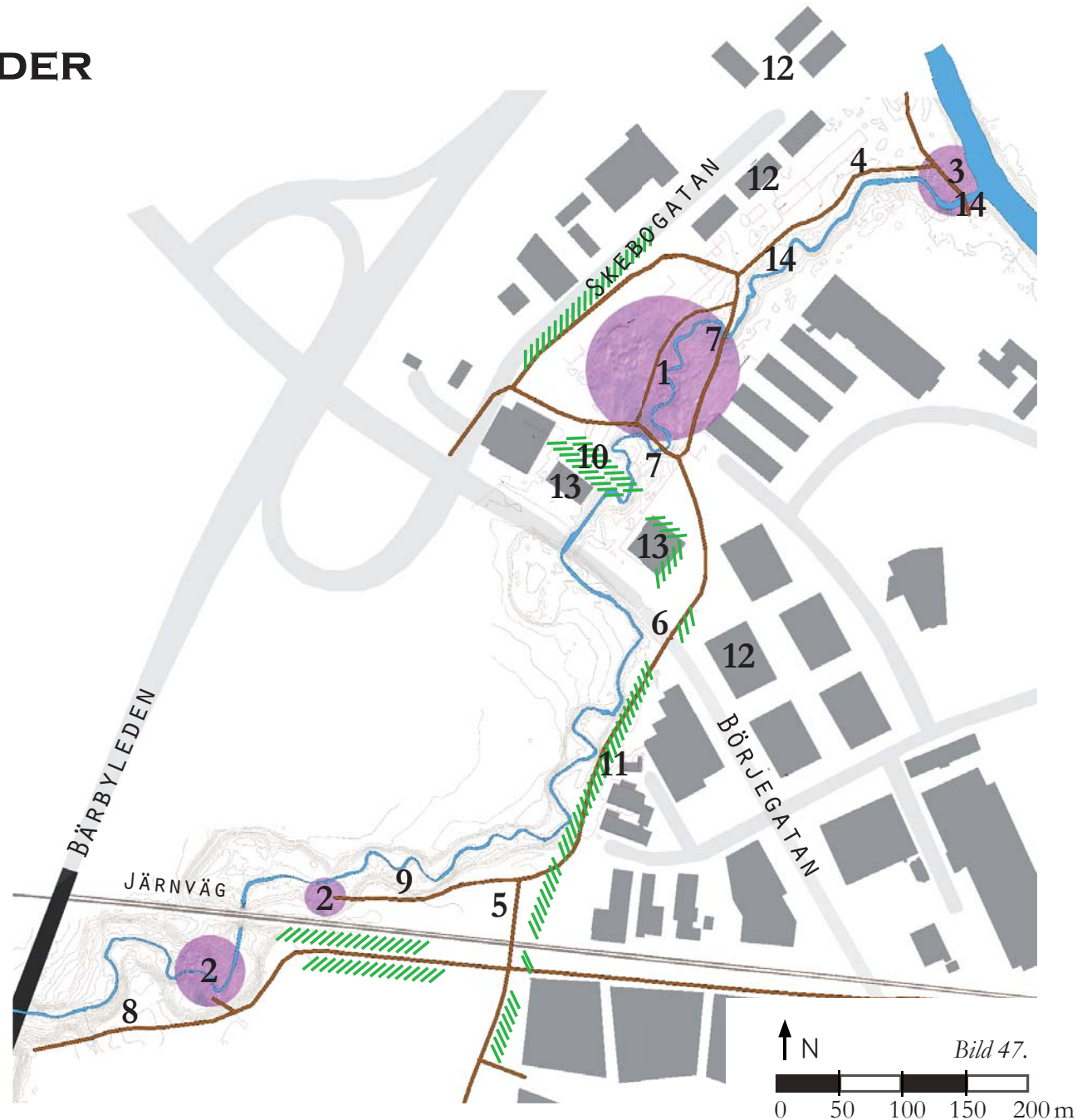
FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

Här följer en åtgärdsplan som behandlar de åtgärder som togs upp i föregående avsnitt ("Sammanfattande analys - förutsättningar") och som redogör för vilken ny struktur som föreslås.

 Gång- och cykelvägar

 Målpunkter
Varierade vistelsezoner längs stråket ger platsen fler upplevelser och fler funktioner

 Vegetation
Buskar och träd som på olika sätt bildar gröna ridåer och skärmar av omgivningen.

1 En stor målpunkt som skall leva upp till Uppsala kommuns önskan om en **kvarterspark** i området. Här **koncentreras gestaltungsinsatserna och anläggningsinsatserna** för att ge Librobäck ett finare, mer välkött, område. Området ska skötas som en kvarterspark med hög standard. Eftersom gräs redan växer på större delen av ytan klipps denna ned oftare (10-15ggr/år) för att en gräsmatta som kan användas till vistelse, lek och bollsport ska skapas. På ytan utmed industribyggnaderna som idag utgörs av vallört måste marken först saneras innan gräsmatta kan anläggas.

Även insatser för att få fina vistelseytor intill bäcken görs vid denna plats. Närmast bäcken schaktas jorden bort för att vallörten skall försvinna och kunna ersättas med gräsmatta.

2. Då det i dagsläget inte är klart om, hur eller när södra delens närområde (åkermarken) kommer att utvecklas så anser jag att ingen större omgestaltning ska göras i detta skede. Dock skapas enklare **vistelseytor** i anslutning till den **mäktiga ravinen** för att utnyttja de värden som den ger området

3. En tydlig entré ger ett bättre välkomnande till platsen. Vattendragens sammanflöde lyfts också fram.

Området **ramas in av vegetation** för att inte störas av angränsande körvägar (Skebogatan och Börjegatan).

4. När vägdragningen blir mer organisk uppstår **fler siktlinjer** och promenaden blir mer intressant.

5. Nya **stråk söderifrån ansluter till bäckens och ravinens landskapsrum** för att integrera området med nordvästra Uppsalas vägnät.

Eftersom platser med starka naturvärden finns i sydväst och fler gröna målpunkter skall skapas så är detta särskilt viktigt. Dessutom blir **kopplingen** till Berthåga, Flogsta, Stenhagen och Rickomberga bättre.

6. Stråket fortlöper över Börjegatan. En visuell förbindelse med vegetation kring båda sidor om överfarten ger ett än mer **sammanhållet stråk**.

7. Genom **broar** över bäcken skapas tillgängliga utsiktplatser över landskapet och vattnet.

8. Ett **stråk längs hela ravinen** tillgängliggör mäktiga naturupplevelser. Även kopplingen till Stenhagen blir med detta bättre.

9. **Avstickare** från huvudstråket i området ger möjlighet att besöka avskilda platser, som exempel ett trädäck intill bäcken.

10. När vegetation planteras i detta läge blir inte längre trafik och buller en så tydlig del av nordöstra halvan av området. Även blåsten i området minskas med denna plantering.

11. Gröna ridåer är värdefullt både för att dölja ointressanta fasader, bibehålla stråkets gröna karaktär genom hela området samt för att ge lä.

12. Nya bostäder eftersom det råder bostadsbrist i Uppsala och eftersom kommunen önskar fler i bostäder i området. Bostäder ger dessutom fler människor till området. Med denna placering sparas utrymme för att ge området en stor, och för området värdefull, grön målpunkt.

13. Mindre verksamheter som gynnas av närheten till Börjegatan och Bärbyleden placeras här.

14. För att förstärka den skira upplevelsen av platsen utökas slåttern och på vissa ytor går den närmare bäcken i försök att få bort vallörten och förstärka ängskaraktären. Även vid entrérummet vid Fyrisån bekämpas vallörten och hålls tillbaka för ett mer välkött intryck.

HUR LIBROBÄCK KNYTS SAMMAN MED NÄROMRÅDET

En av frågeställningarna i detta arbete är hur det utvalda området i Librobäck kan komplettera befintliga stråk och grönområden i norra Uppsalas kantområden. Eftersom redan många planer finns på nya stråk i denna del av staden (se svarta linjer i kartan) så är uppgiften i första hand att visa hur dessa nya vägdragningar kan kopplas samman med stråk i området. Hur dessa sammankopplingar görs visades på sid 54.

För att tydligare visa kopplingen till närliggande stadsdelar och grönområden kan en kompletterande mer översiktlig karta behövas. Kartan (bild 47) visar och tydliggör hur den föreslagna gestaltningen kopplar samman Librobäcks vägnät.

Genom att dra in nya vägar mot området blir bäcken och ravinen en mer naturlig del av upplevelsen av Librobäck än i dag. Eftersom området är centralt beläget i stadsdelen och har bra vägförbindelser med närliggande stadsdelar och grönområden blir den ett naturligt hjärta i stadsdelen. Den binder också samman naturtytor så att fina promenad- och löprundor bildas.

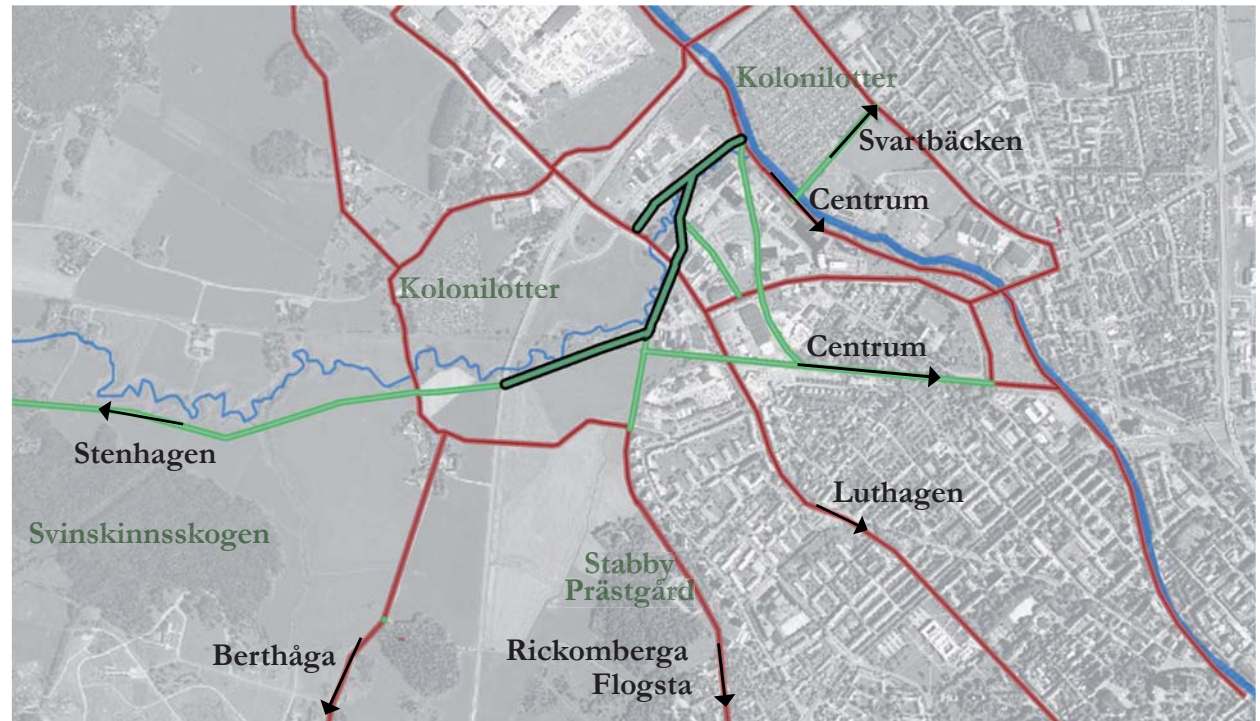

Bild 48. Tack vare den vägdragnings som görs kommer man från stadsdelarna och grönområdet rakt in i arbetsområdet. Kartan visar de viktigaste stråk som leder till området samt hur de föreslagna stråken knyter an till befintliga och planerade stråk. Observera att alla befintliga stråk ej är utmarkerade utan endast de som är viktiga för att ta sig till och från området. (Bearbetad bild från eniro.se)

- Befintliga GC-vägar
- Nya GC-vägar som planeras av Uppsala kommun
- Nya GC-vägar som föreslås i detta arbete
- Pilar som förtydligar riktningarna mot närliggande stadsdelar

PROGRAM - HUR VISIONEN ÄNDRAR PLATSEN

Förslaget innebär en stor förändring. Från att vara ett gångstråk intill grov tät grönska och igenvuxna sluttningar som skymmer bäcken, så blir det ett upplevelserikt stråk med flera målpunkter. Bäcken tillgängliggörs både visuellt och fysiskt och ravinen blir en visuell upplevelse även för människor med nedsatt rörlighet.

Användning

Förutom att platsens naturliga karaktärer lyfts fram (t.ex. bäcken och ravinen), vilket ger karaktärstarka promenadstråk och upplevelser genom området, så skapas också fler ytor där besökaren kan utöva lek och social samvaro. Tack vare klippt gräsmatta, lekutrustning och de naturnära vistelseytor intill bäcken kan förslaget erbjuda en flexibilitet som bör passa både boende i området och de som arbetar i området.

Upplevelser

Området förväntas få så starka naturupplevelser att det skall kunna bli ett utflyktsmål för boende i andra delar av Uppsala stad.

Genom att skapa ytor med olika karaktärer skapas stor variation av upplevelser när man besöker Librobäck. Den befintliga marken med högväxta örter samt mycket hägg och slån varvas med en klippt gräsmatta med perenner och

syrener. Med detta ges en variation både i färg, form och dofter.

De visuella upplevelserna i området blir också mycket fler än idag i och med den nya organiska vägdragningen som passerar över bäcken. Den organiska vägdragningen som visades på sid 54 gör att blicken framåt bjuder olika vyer.

Särskilt intressant bör förslaget vara för barn eftersom den bjuder varierade lekmöjligheter. Den har både anlagda lekplatserna som placeras i direkt anslutning till frodig och varierad natur och en gräsyta för spontanlek.

Rumslighet

I visionen föreslås att ytor med stark rumslighet tillgängliggörs. Det föreslås också att fler platser, av varierade storlekar, får starkare rumslighet. På detta sätt så får området en större variation av stora och små rum. Detta gör att platsen kan passa både större och mindre grupper av människor samt människor med olika behov.

Tillgänglighet

Tack vare att stråken kopplas samman med de befintliga och planerade stråk i stadsdelen så blir området en naturligt central del av stadsdelen. Även tillgängligheten inom området

förbättras tack vare fler vägar och förändrad vegetation och skötsel.

Skötsel

Eftersom gräsytan i området idag endast sköts med slätter två gånger per år så innebär förslaget med den klippta gräsytan att skötselinsatserna måste höjas kraftigt. Dock är detta på en mycket liten yta av området. Med tanke på att stadsdelen genomgår en stor omvandling från industriområde till bostadsområde så måste sådana insatser göras. Eftersom förslaget ger området många fler funktioner och upplevelser så kan också höjda skötselinsatser motiveras. Det skall också tilläggas att Uppsala kommun önskar en mer parklik yta, vilket automatiskt medför ökad skötsel.

Varför förändringen behövs

Idag är Librobäck en rörig stadsdel bestående av industribyggnader och utan gröna utflyktsmål. Då Uppsala sociotopkarta (Uppsala kommun & Spacescape 2009) tog upp att området uppfattas som ”fult” av boende i Uppsala så tyder det på att området behöver få ett rejält lyft för att kunna fungera som ett attraktivt bostadsområde.

Eftersom området enligt kommunens planer (Uppsala kommun 2011 b) kommer att ligga

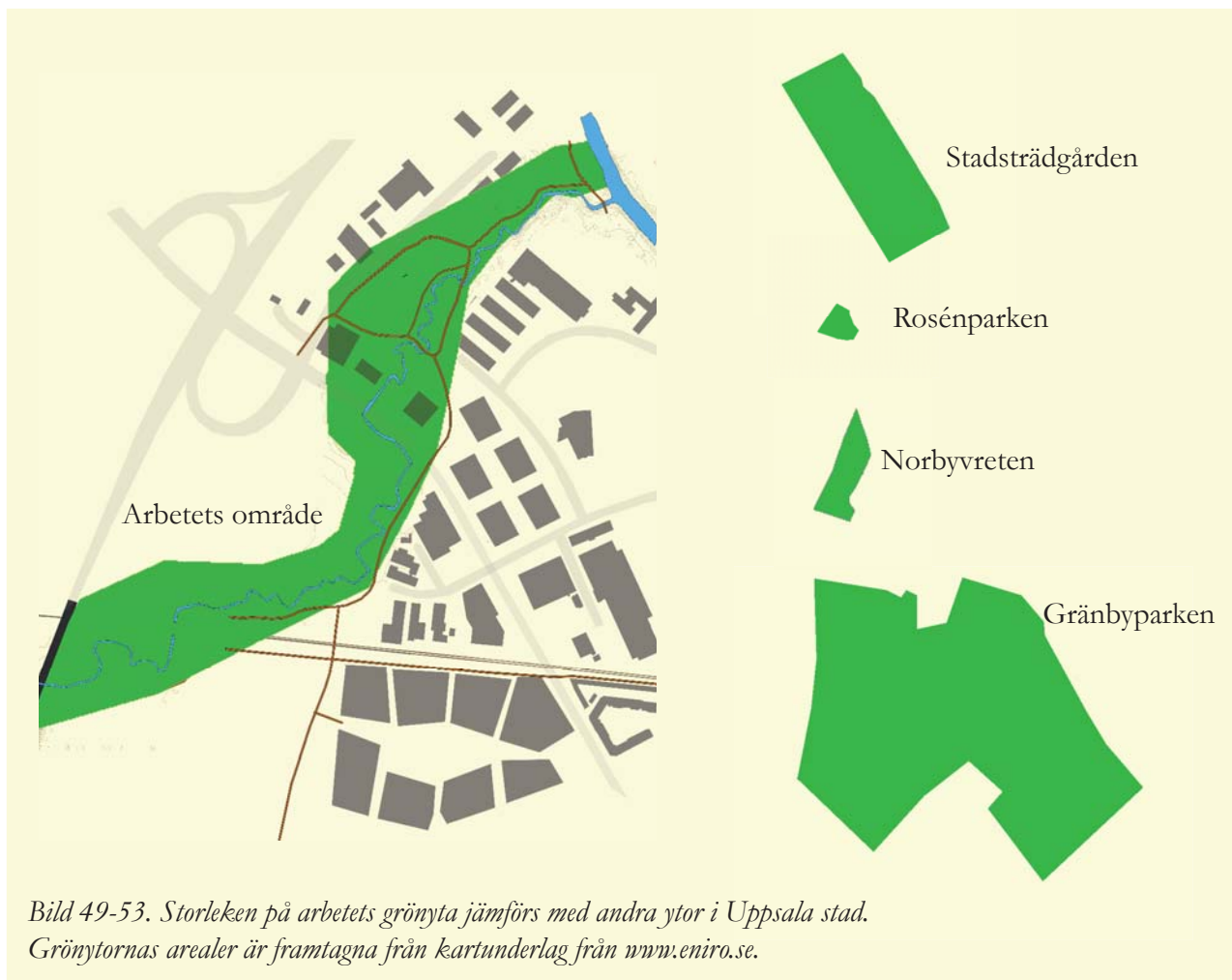
OMRÅDETS STORLEK

nära ett större antal bostäder är det särskilt viktigt att satsa på just detta område. Förutom att det här finns starka naturkvaliteter (framförallt bäck och ravin) så finns också en politisk vilja att bostadsnära naturområden skall prioriteras för att människor ska lockas ut för att få rekreation och lockas till fysisk aktivitet.

Med detta förslag får stadsdelen en tydlig grön målpunkt (något som saknas idag) och fina sammanhängande promenadstråk och löprundor. Den ger människorna i området en naturnära samlingsplats och barnen en lekplats. Det kan också bidra till att uppfattningen om Librobäck omvandlas från ”fult” till ”trivsamt”.

Arbetet behandlar ett förhållandevis stort område som har olika typer av omgivningar. Med tanke på detta kommer området att delas in i flera olika delar. För att skapa förståelse för

hur stor ytan är så visas här en jämförelse med andra grönytor i Uppsala stad.

KONCEPT - NATURLIGT VACKERT

Området delas, som berättades i kapitlet “*Sammanfattande analys - förutsättningar*”, in i ett antal delområden. Dessa områden har något olika karaktär men följer samma koncept och förstärker tillsammans områdets kvaliteter.

Konceptet går i huvudsak ut på att lyfta fram

och tydliggöra områdets befintliga kvaliteter för att området skall upplevas **naturligt vackert**. Det som i arbetet har värderats som störst tillgångar för området: bäcken, ravinen och ängsyterna, får därför en central roll i förslaget.

Förutom huvudkonceptet “naturligt vackert” är

också följande punkter viktiga i visionen:

Visuell och fysisk tillgänglighet

Med tanke på bäckens och ravinens otillgänglighet är det viktigt att utvalda platser görs mer lättillgängliga både fysiskt och genom utsiktsplatser.

Varierade upplevelser

För att göra platsen intressant och tilltala så många som möjligt bjuder området variation i upplevelser, rumslighet och funktioner.

Sammanhållna stråk

Stråket längs bäcken ska bli en del av ett stort nätverk av stråk i norra Uppsala. Det blir då lätt att ta sig till och från området. och det kan användas både till löprundor och promenader.

Målpunkter/Vistelseytor

Stråket får en stor central vistelseyta där ett större antal människor kan samlas samt ett antal mindre vistelseytor.

Nytt och karaktärsstarkt

Trots att gestaltningen går i naturens tecken och tillvarar ta de kvaliteter som redan finns på platsen så måste en tydlig omgestaltning ske så att områdets status kan höjas.

Naturligt vackert

Bilderna symboliserar förslagetets koncept “naturligt vackert”. Platsens befintliga naturkaraktärer, så som bäcken, ravinen, ängsyterna och bäckens meandrande formspråk är viktiga i visionen.

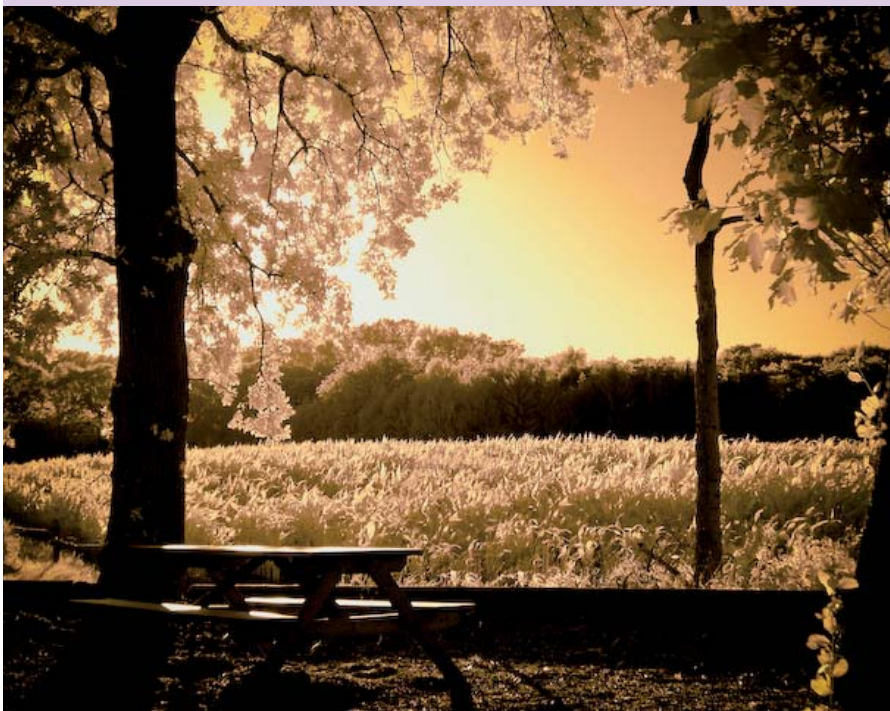

Bild 54

Bild 55

Bild 56

Bild 57

FÖRSLAGETS DELAR

För att hänga samman med omgivningen och för att ge varierade upplevelser föreslås området delas upp i olika delområden.

De olika delarna presenteras kortfattat här. På nästkommande sidor följer visionerna för de viktigaste delarnas karaktärer och funktioner (de delar som är grönmärkade). Dessa visioner presenteras genom illustrationer och för den mest centrala delen även genom en illustrationsplan.

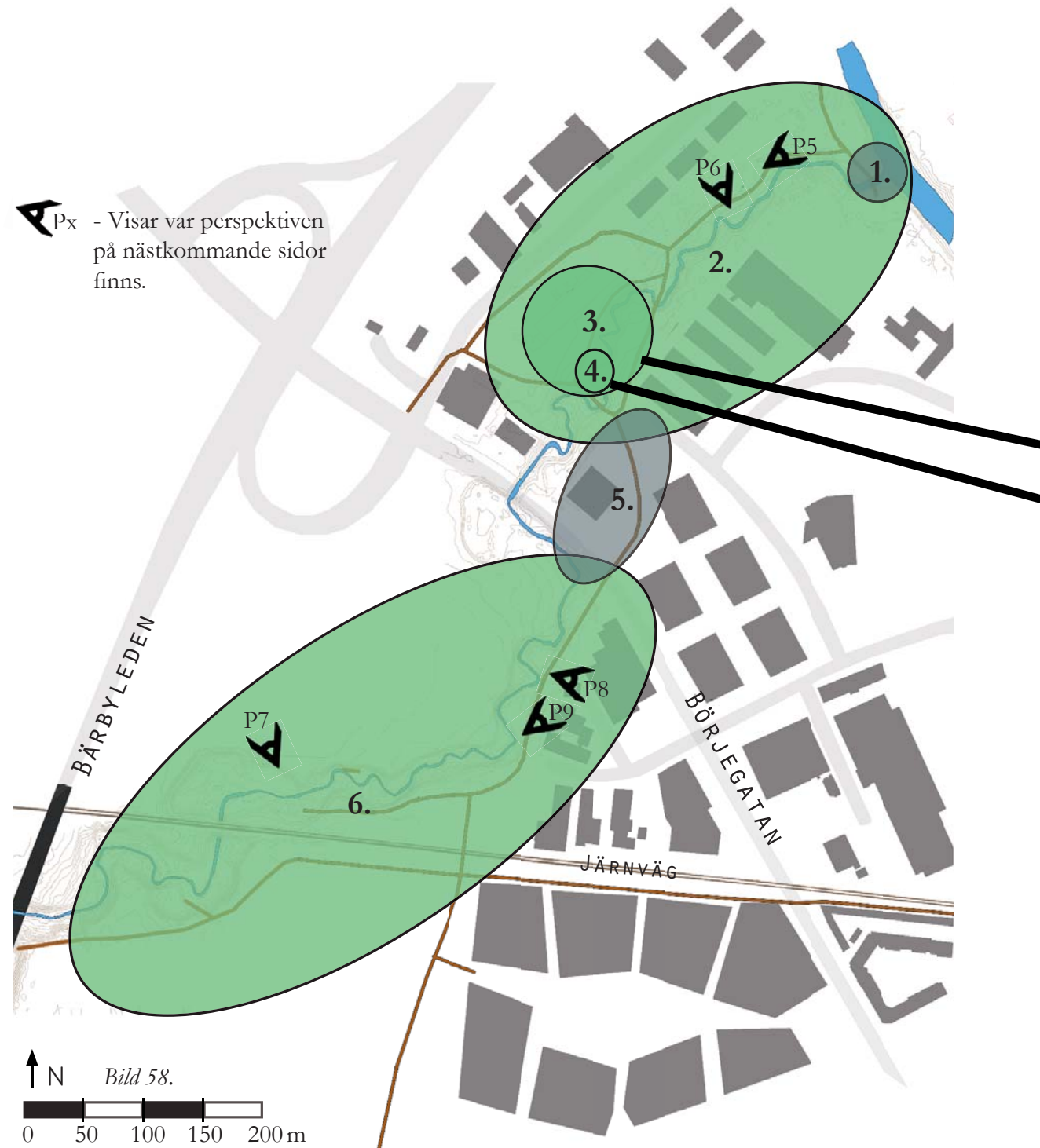
1. Entrérum som tydligt visar var vägarna leder samt välkomnar besökaren genom praktfull vegetation såsom färgstarka buskar.

2. Naturmark med ängsytor. Vallörten och övrig vegetation intill ängsytorna slås för att ängsytor ska utvidgas. Viss lekutrustning placeras här.

5. Passage mellan de stora områdena som utgörs av en gång- och cykelväg samt buskar och träd som följer stråket.

6. Naturmark med målpunkter i anslutning till ravinen. Området föreslås i dagsläget inte genomgå fler förändringar än anläggning av ett stråk samt plantering av vegetation intill stråket och målpunkterna. Målpunkterna innehåller sittplatser i trä.

 Px - Visar var perspektiven på nästkommande sidor finns.

3. Kvarterspark med gräsmatta för ett flexibelt användande samt ett antal lekutrustningar för att stimulera till lek.

4. Finpark som ger området en yta av mer välkött och pryddlig karaktär placeras centralt i området. Här schaktas vallört bort för att skapa välvårdade gräsytor ända ner till bäcken. Bäckens vid denna del förses med en mindre fördämning för att vattnet skall kunna upplevas även då bäcken har låga vattennivåer. Vidare har denna finpark en tydlig rumslighet och blommande perenner eller buskar.

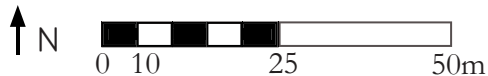
 P_x - Visar var perspektiven på nästkommande sidor finns

Bild 59. Illustrationsplan över en mindre kvarterspark och finpark i området.

FINPARK OCH GRÄSMATTA

I detta delområde koncentreras skötseln och området får en mer prydlig karaktär än övriga arbetsområdet. Genom att göra en satsning på en yta intill bäcken med schaktning av befintlig jord med vallört och anläggning av gräsmatta och trädäck (se illustration nedan) skapas en prydlig och lättillgänglig vistelsyta. Dock skall ingen schaktning som ändrar eller förstör bäckens meandrande form göras. Vid denna yta kan man betrakta bäckens meandrande formspråk och besökaren kan njuta av områdets närhet

till vatten. Genom en mindre fördämning kan vattnet vid denna punkt upplevas tydligare och under större del av året.

Genom trästolpar med klättrväxter intill vistelseytan vid bäcken kan en prydlig port skapas vid finparkens entré (se illustration till höger på uppslaget).

Finparken förelås även kopplas samman med en stor gräsmatta som ger flexibel användning av platsen där många människor kan rymmas.

Att denna gestaltning väljs vid just denna plats beror på att bostäder planeras i dess närhet.

Vid platsen finns dessutom bra utsiktspunkter över bäcken, bra mikroklimat samt naturligt fina ängsytor i dess närhet.

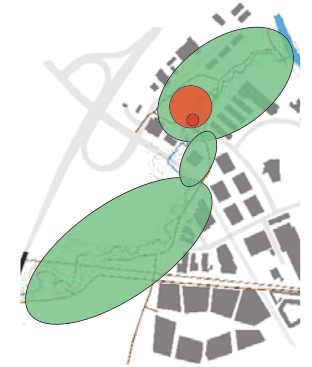

Bild 61. P2. Mellan finparken och kvartersparken föreslås en pyrdlig port av perenner och trästolpar. Även gräsmattan och den dubbla trädgården syns i bilden.

Bild 62. **P3.** Områdets ängsytor tillgängliggörs med vägar och broar

NATURMARK MED ÄNGSYTOR

Med friska ängsytor, buskar och träd är många platser i detta delområde naturligt vackra. De enda insatser som behövs är att anlägga gång- och cykelvägar genom området för att tillgängliggöra platserna (se bild 62).

Ängsytorna ger karaktär åt platsen och försök görs att utvidga ängsytorna. Förutom karaktär, förstärker ängsytorna också rumslighet genom att rama in vistelseytor (gräsmattor) på platsen.

Viss lekutrustning placeras med fördel i detta område. Lekutrustningen vävs in i ängsytor och

Bild 63. **P4.** Lekutrustning integreras med ängsytor och annan vegetation.

annan vegetation för att området för att inte förstöra den rådande naturkaraktären (se bild 63). På detta sätt får barnen också en naturligt kontakt med sin närmiljö genom sin lek, vilket är en pedagogisk kvalitet.

Området består dock ej bara av ängsytor med

Bild 64. **P5.** Ängsytorna är naturligt vackra och kommer att bevaras och utvidgas.

olika karaktär. Delar av området, i synnerhet sluttningarna ner mot bäcken, täcks av högvuxen örtvegetation, främst vallört (se bild 64). Dessa ytor ger inte platsen samma skira karaktär som ängsytorna. För att få bort vallörten måste en mycket stor och kostsam arbetsinsats göras, som dessutom skulle kunna orsaka skred.

Då detta inte är rimliga arbetsinsatser rekommenderas istället att dessa ytor får en undanskymd roll i gestaltningen. Nya stråk dras därför inte i allt för stor grad intill dessa sluttningar. Istället går stråken bland ängsytorna och bara vid utvalda platser dras de intill eller över bäcken. En ordnade och tillgänglig miljö intill

Bild 65. **P6.** Uppländsk vallört nära bäckfåran.

bäcken kan istället besökas i "finparken" som beskrevs på föregående uppslag. Även vid broarna kan bäcken enkelt betraktas.

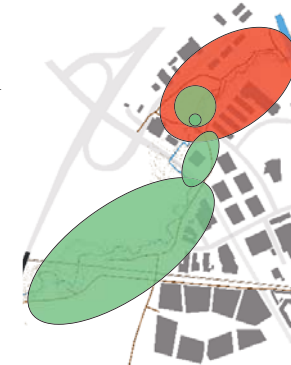

Bild 66. **P7.** Naturnära vistelseytor intill bäcken skapas genom ny vägdragning och sittplatser

Bild 67. **P8.** Sittplatser längs gångvägen är viktigt för att besökaren skall kunna vila och njuta av naturen.

NATURMARK MED MÅLPUNKTER I ANSLUTNING TILL RAVINEN

Intill detta område finns, till skillnad från de andra delarna i arbetsområdet, i dagsläget inte några planer på bostadsbyggande. Området förslås därför fortfarande bestå av naturmark med ingen eller mycket liten skötsel. Däremot tillgängliggörs området genom stråk och ett antal vistelseytor. Vistelseytorna ska vara enkla, naturnära och sätta ravinen i fokus. På de platser som analysen visade var mest attraktiv, planteras träd och platsspecifika buskar, för att ge rumslighet till platsen. Även någon enkel typ av sittplats i trä, som tydliggör att denna plats är särskilt lämpad att vistas på, ska placeras på platserna (se bild 66).

Tack vare den mäktiga ravinen behövs inga särskilda tillägg till platsen för att göra den intressant. Ett stråk som går så nära ravinen som platsens geologi tillåter (geotekniska undersökningar behövs) och sittplatser där naturupplevelserna är som mest fängslande är allt som platsen behöver i dagsläget (se bild 67).

Dock föreslås ett antal träd planteras på korta sträckor längs gångstråket (på den sida som inte ravinen finns på) för att rikta blicken mot ravinen och skapa variation längs stråket (se bild 66). Den öppna karaktär som den intilliggande åkern skapar är dock en kvalitet, varför inte träd placeras längs hela stråket.

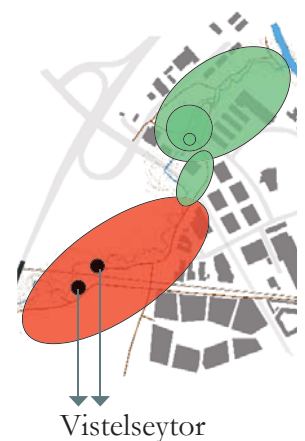

Bild 68. **P9.** Ravinen är naturligt vacker och den viktigaste åtgärden är därför att tillgängliggöra den med gångvägar.

MATERIAL

Bild 69. Klätterställning. (www.stilom.se sökning på webbplatsen:6.51001)

Bild 70. Lekstuga (www.stilom.se sökning på webbplatsen: lekbus)

Bild 71. Pall april. (www.vestre.se)

Bild 72. Vippunga (www.stilom.se sökning på webbplatsen: Snigel)

Bild 73. Stol april. (www.vestre.se)

Bild 74. Soffa Fardhem. (www.guteform.se)

Bild 75. Bänk med bord april. (www.vestre.se)

Utrustning

Områdets vision skall, som tidigare nämnts, följa temat “naturligt vackert. För att även utrustningen skall ha detta tema så utgörs den av trämaterial. Här visas exempel på utrustning som samspelar med arbetets vision.

Lekutrustning i området gör att barn lockas ut i naturen och barns lek ger folkliv i området.

Bild 76. Fackelblomster. (www.odla.nu/artiklar/ute/plantering/kalla-nyanser)

Bild 78. Clematis. <http://openspacesfengshui.com/feng-shui-tips/category/outdoor-and-garden-feng-shui/page/5/>

Bild 77. Befinliga friska buskage

Bild 79. Hägg finns på platsen och bör bevaras. (<http://tollastradgard.blogspot.com/2010/05/superdoftare.html>)

Bild 80. Slån växer naturligt i hela området. (http://en.wikipedia.org/wiki/File:Closeup_of_blackthorn_aka_sloe_aka_prunus_spinosa_sweden_20050924.jpg)

Växtlighet

Genom att blanda befintlig vegetation med ny växtlighet (framförallt vid kvartersparken och finparken) så skapas större variation, fler karaktärer och fler upplevelser i området. Den nya vegetationen ska bidra med ny färg och form till platsen under hela året.

Bild 81. Ängsytor finns naturligt men ska utvidgas.

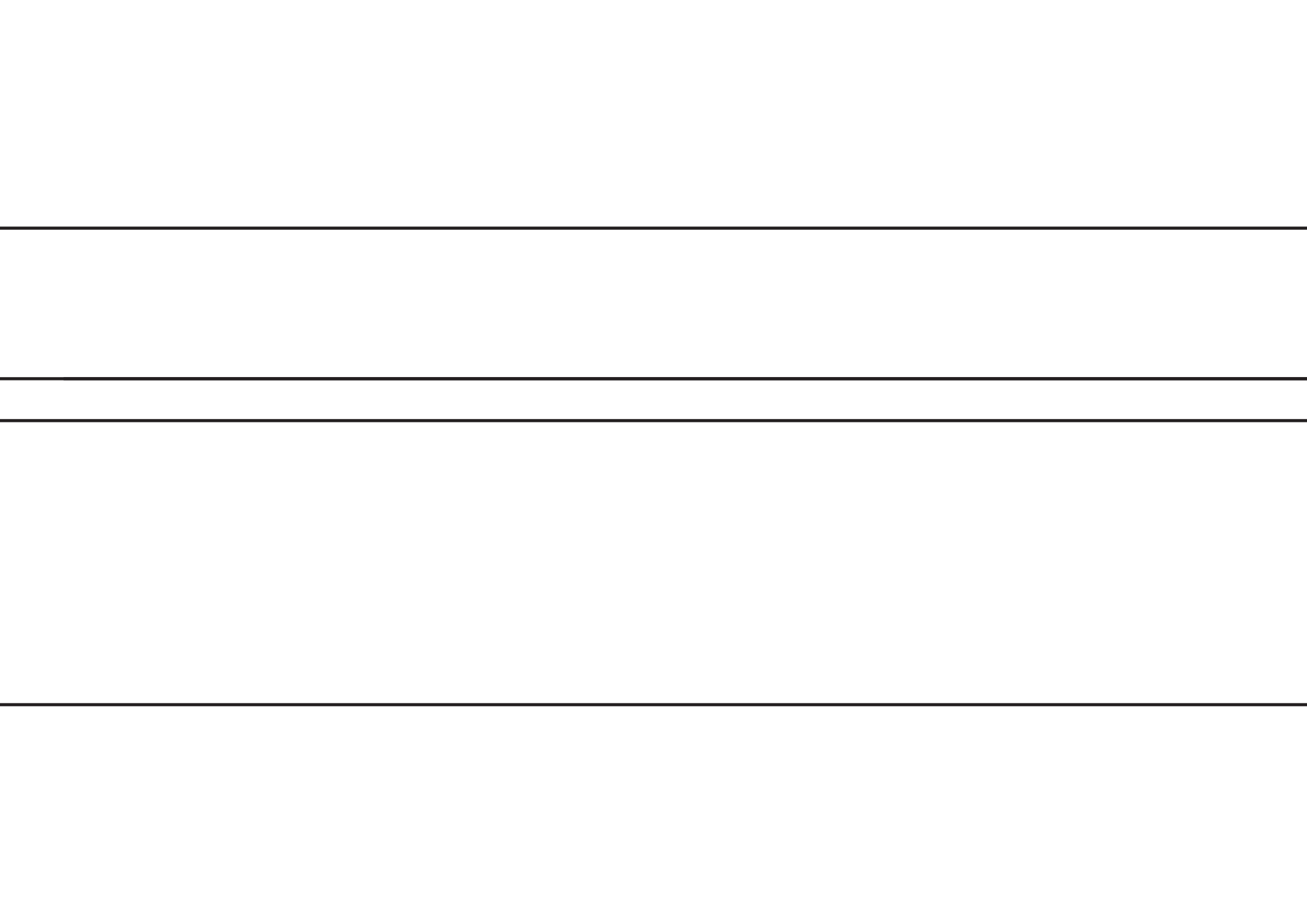
Bild 82. Björkar. (www.alaska-in-pictures.com/winter-birch-and-spruce-forest-1973-pictures.htm)

Bild 83. Prakhäggmispel som ger fin höstfärg. (<http://www.panoramio.com/photo/15025891>)

Bild 84. Syren tillför praktfull blomning och friska dofter till området. (<http://www.prralin.com/2010/05/doft-av-syren.html>)

AVSLUTNING

DISKUSSION

Syftet med arbetet är att förklara och visa hur områden längs Librobäcken kan utvecklas för att få starka upplevelsvärden, knyta an till befintliga stråk och genom detta bli ett hjärta i stadsdelen. Samtidigt tas hänsyn till platsens förutsättningar. Eftersom viss nödvändig inventering ligger utanför arbetets avgränsningar (geotekniska undersökningar) så kan inte förslaget med säkerhet genomföras precis som föreslagits. Tack vare de riktlinjer Agneta Pettersson anger samt tack vare den inventering som görs för arbetet så bör dock förslaget vara genomförbart. I förslaget väljs att inga större påfrestningar eller omvandlingar av mark eller terräng skall göras just av denna anledning. Om geotekniska undersökningar visar att vattnet inte kan däckas upp eller jord inte kan schaktas bort så går ändå visionen som helhet att genomföra. Detaljer som inte helt säkert går att genomföra är medvetet inte en alltför viktig del av förslaget.

Platsens förutsättningar är en central del i hela arbetet, vilket ger tyngd åt förslaget. En vilja finns att göra ett förslag som både är ekologiskt, ekonomiskt och socialt genomförbart.

Jag kan i arbetet välja att bortse från kostnader och skötsel aspekter för att ge visionsarbetet större utrymme och inventeringen och analy-

sen en mindre roll i arbetet. Jag finner det dock värdefullt, både för förslagets trovärdighet och för mig själv, att göra ett arbete som tar hänsyn till dessa aspekter. Ofta försvinner dessa infallsvinklar för att ge utrymme åt kreativa processer men just av denna anledning vill jag i detta arbete låta dessa aspekter få en viktig roll i arbetet.

Förslagets kostnader och arbetsinsatser hänger samman med hur många användare området förväntas få. Detta är något som är väldigt svårt att förutspå eftersom området står inför en så stor omvandling. Efter att ha läst kommunens framtidsplaner så anser jag dock att området snart har förhållandevis många invånare. Kvartersparken samt de föreslagna vistelseytorna känns därför som rimliga och motiverade omgestaltningar av området.

Områdets omvandling innebär även en svårighet att förstå hur skötselintensiv gestaltning som är rimlig, samt hur mycket mark parkytan kan ta i anspråk. Denna osäkerhetsfaktor, som gör att jag själv tvingas avgöra gestaltningens begränsningar, kan göra att arbetet kan tyckas sakna viss verklighetsförankring. Jag anser dock att det är precis tvärtom. Med otydliga begränsningar och på sätt och vis mer frihet, ställs större krav på inventering och

analys och framförallt förståelse för platsen och dess utvecklingspotential. Att gestalta grönytor innan gestaltning av omgivande byggnadsverk står klar anser jag vara ett bra arbetssätt. På detta sätt sätts de ekologiska aspekterna med gröna kilar och rekreationsvärden före bebyggelse, vilket jag tror är en nödvändighet för att få ekologiskt och socialt hållbara miljöer.

Med andra ord tycker jag det är just sådana här typ av arbeten som har verklighetsförankring och som vi landskapsarkitekter behöver träna oss på. Jag anser också att vi har en viktig roll att visa hur gröna ytor kan förvandlas och få höjd kvalitet för att andra yrkesgrupper skall få upp ögonen på hur värdefulla grönytor är innan de bebyggs eller blir alldeles för små.

Mitt förslag förutsätter att kommunens planer, som innebär borttagning av industrier och att marken bebyggs med bostäder, följs. För att gå vidare med förslaget krävs, vid sidan av geotekniska undersökningar av platsen, en diskussion om hur mycket skötselinsatser som kan läggas på området. Utifrån det kan storleken på den föreslagna gräsytan och ängsyterna anpassas. Förslaget måste också samspela med de byggnader som skall uppföras i området. Som exempel måste gångvägar ansluta till de byggnader som uppförs och byggnadernas

entrérum med cykelställ och eventuella planteringar måste samspela med bostädernas storlek.

Framförallt måste gestaltningen arbetas vidare med på en mer detaljerad nivå eftersom detta förslag är en vision över hur området kan utvecklas. Därtill bör området få en genomarbetad belysningsplan för att göra platsen trygg och en höjdsättning som säkerställer att stråken är tillgängliga även för människor med funktionshinder.

Förslaget visar med sin sammanställning av analysen och åtgärdsplan samt visionsbilder hur upplevelsevärdena kan höjas. Den visar också hur området länkas samman med övriga stråk som planeras i stadsdelen. På detta sätt visualiseras hur området både upplevelsemässigt och fysiskt kan bli områdets hjärta.

För det område som finns intill Fyrisån, platsens entrérum, görs inga visionsbilder. Anledningen är att detta rum är så komplext och bör samspela med så många ytor som finns utanför arbetsområdet att det i dagsläget är alltför svårt att ta fram relevanta visionsbilder för, utan att arbetet skulle bli för stort. Detta kan arbetas vidare med i ett senare skede.

Visionen ser till de förutsättningar som finns

och följer samtidigt ambitionerna om att göra en plats som kan fungera som stadsdelens hjärta och som väl sluter an till omgivande stråk och grönområden.

Det som skiljer detta arbete från tidigare gestaltungsarbeten är att jag studerar mer litteratur innan arbetet med visionen startar. Denna litteraturläsning styr visionen till att bli särskilt inriktad på naturupplevelser. Jag ser det som en kvalitet och inte en brist att gestaltningen särskilt koncentreras mot dessa aspekter. Dock är det intressant att se hur mycket av det vi läser precis vid gestaltungsprocessens start faktiskt påverkar den idé som tas fram. Vi landskapsarkitekter bör således alltid vara självkritiska till varför vi väljer att lyfta upp vissa aspekter särskilt mycket. Å andra sidan väljer jag medvetet att jobba med upplevelsevärden för att jag tycker att platsen saknar det samtidigt som jag tycker att ett naturområde ska ha det.

Angående resultatet (visionen) så kan det vara än mer programmatiskt och bara i text svara på de problem och positiva egenskaper som analysen behandlar. Dock anser jag att bilder är bästa sättet att kommunicera sina idéer på och därför stärker förslaget. Det är även ett mycket bra verktyg när man vill visa att grönska är en kvalitet för staden, både ekologiskt och socialt.

Eftersom förslaget innebär att gröstrukturen tar mer mark i anspråk än i dag anser jag det särskilt viktigt att faktiskt visa vilka värden förslaget ger platsen. För att förmedla idéerna än tydligare kan nog arbetet istället vinna på att bli ett gestaltungsarbete som i plan illustrerar exakt hur området skall utvecklas. Precis som nämndes i avgränsningen så är detta dock inte rimligt eftersom det inte finns exakta planer för närområdet som en gestaltning kan koppla till samt eftersom tidsrammen är för snäv för att jag ska kunna göra en genomarbetad och trovärdig gestaltning på det sättet.

Slutligen vill jag än en gång tydliggöra att förslaget endast är en vision för hur området enligt inventeringen och analysen bör utvecklas. Jag hoppas att läsare av detta arbete kan förstå hur områdets olika egenskaper och närområden har motiverat den struktur och de idéer som framkommit. Jag hoppas också att förslaget kan inspirera när beslut fattas om hur området skall utvecklas, så att platsens gröna kvaliteter sätts i centrum och inte förstörs till förmån för byggnation.

KÄLLFÖRTECKNING

Publicerade källor

Ahlström, L. Boschek, L. Bråtegren, H. Eckerdal, J. Lundgren, N. (2011). Planerings och gestaltungsstrategi. Chalmers arkitektur. Tillgänglig: http://www.alingsasvisioner.se/analyser/Strategier_klimatforandringar.pdf [2011-04-06]

Berglund, B. Forssén, J. Gunnarsson, A. Kihlman, T. Kropp, W. Nilsson, M. Öhrström, E. (2008). *Ljudlandskap för bättre hälsa*. Chalmers tekniska högskola. Göteborgs universitet. Stockholms universitet. Karolinska institutet. Tillgänglig: <http://www.soundscape.nu/download/18.5f70f696125498bca9b80009024/Rapport+Ljudlandskap.pdf> [2011-04-08]

Bergström, I. (1996). *Rummet och människans rörelser*. Doktorsavhandling. Göteborg: Chalmers tekniska högskola.

Boverket. (2010 a) *Buller i planeringen*. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Planera/planeringsfragor/Buller/> [2011-06-08]

Boverket. (2011) *Grönstruktur är allt från parker till vild natur*. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Planera/planeringsfragor/Grönstruktur/> [2011-05-02]

Boverket (2007). *Landskapets värden - vilka*

är de och var finns de? Tillgänglig: http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2007/landskapets_upplevelsevard-en.pdf [2011-03-18]

Boverket (2010 b) *Låt staden grönska*. Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2010/Lat-staden-gronska.pdf> [2011-03-20]

Faskunger, J. (2008) *Sambällsplanering för att aktivt liv*. Statens folkhälsoinstitut. Östersund. Tillgänglig: http://www.fhi.se/PageFiles/3417/R200830_samhallsplanering_0811.pdf [2011-04-06]

Franzén, A. Ejdesjö, Petra. (2003) *Uppsala industrimiljöer 2003. Industribyggnader från 1700-talet till 1970*. Uppsala kommun

Gehl, J. (1971). *Livet mellem husene*. Köpenhamn: Arkitektens forlag.

Green landscaping (2011). *Människor trivs i vacker miljö*. Tillgänglig: <http://www.greenlandscaping.se/Tjanster> [2011-08-08]

Johansson, T. Lange, T. Bagge, L. (2007). *Uppsala – Den goda kollektivtrafikstaden*. Tillgänglig: <http://www.trafikverket.se/PageFiles/16239/>

den_goda_staden_uppsala.pdf

Lynch, K. (1960). *The image of the city*. USA: the MIT Press.

Länsstyrelserna (2006). *Översvämningsrisker i fysisk planering*. Tillgänglig: http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/SiteCollectionDocuments/sv/manniska-och-samhalle/krisberedskap/Rapport_Agris_webb.pdf [2011-04-14]

Krisinformation.se (2011) *Vad är ras och skred*. Tillgänglig: http://www.krisinformation.se/web/Pages/Page_____11200.aspx [2011-04-05]

Nasar, J. (1988). *Environmental aesthetics*. Cambridge: Cambridge University press.

Myhrman, G. (2009) *Cirkulationsplatsers inverkan på vägtrafikbuller*. Uppsala: Examensarbete Uppsala Universitet. Tillgänglig: http://www.w-program.nu/filer/exjobb/Gustav_Myhrman.pdf [2011-04-26]

Möllerström, H. (2011) *Lång väntan på Uppsala Airport*. Tillgänglig: <http://www.affarsresenaren.se/artikel/lang-vantan-pa-uppsala-airport/3265> [2011-09-07]

Rankka, K. (2002) *Slå rot - och väx upp eller*

vegetation som förstärkningsmetod. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Karlstad

Schmidtbauer, Pia et. al. (2005). *Tänkvärda trädgårdar*. Stockholm: Formas

Sorte, G. J. (2005). *Parken för Homo Urbanis – stadsmänniskan*. Ur: Johansson M. & Küller M. *Svensk miljöpsykologi*. Lund: Studentlitteratur

Statens geotekniska institut (2011) *Varför inträffar skred?* Tillgänglig: http://www.swedgeo.se/templates/SGIStandardPage____1062.aspx?epslanguage=SV [2011-04-04]

Sveriges geologiska undersökningar (1992) Jordartskartan 11 I Uppsala NV, 1992, SGU serie Ae 113. Skala 1:50 000.

Sveriges geologiska undersökning (2011). *Ras och skred*. Tillgänglig: http://www.sgu.se/sgu/sv/samhalle/risker/skred_s.htm [2011-04-14]

Uppsala kommun (2006). *Strukturprogram för Librobäck*. Stadsbyggnadskontoret. Tillgänglig: http://www.uppsala.se/Upload/Dokumentarkiv/Externt/Dokument/Bostad_o_byg-gande/Libro_b_pgrmgodkhandl.pdf [2011-03-22]

Upplands lokaltrafik. (2011). Sök resa från:

Centralstationen till: Librobäck. Tillgänglig: www.ul.se [2011-05-20]

Uppsala Kommun & Spacescape (2009). *Uppsala sociotopkarta 2009*. Fritids- och naturkontoret. Tillgänglig: http://www.spacescape.se/send/UppsalabornasSociotopkarta_Spacescape_090506.pdf [2011-03-27]

Uppsala kommun. (2010). *Översiktsplan 2010 för Uppsala kommun*. Gävle offset. Tillgänglig: <http://www.uppsala.se/sv/Boendemiljotrafik/Stadsutveckling--planering/Oversiktsplanering/Oversiktsplan-2010/> [2011-03-24]

Wahlberg, M. (1994). *Upplands gatunamn. Uppsala stads historia IX: I*. Uppsala

Öhrström, E. (2007). *Allmänt om hälsoeffekter av ljud/ buller*. Ljudlandskap för bättre hälsa. Tillgänglig: http://www.ljudlandskap.acoustics.nu/ljudbok.php?del=nyfikna&kapitel=kapitel_5&rubrik=rubrik2 [2011-06-08]

Opublicerade källor

Uppsala kommun. (2011 a). *Parkskötsel-karta*. Christer Jutesson.

Uppsala kommun (2011 b). Utlämnat av Lars Johansson. *Omvandling av Librobäck*

Uppsala vatten. (2011) *Översvämningskartering*

BILDFÖRTECKNING

Bildförteckningen redogör för de bilder som inte är tagna eller gjorda av författaren, alternativt utgörs av kart-underlag som författaren inte själv gjort.

Bild 1. Bearbetad bild från www.eniro.se. Flygfoto. Hämtad: 2011-09-05

Bild 3. Bearbetad bild från www.eniro.se. Flygfoto. Hämtad: 2011-09-05

Bild 16. Bearbetad bild från www.eniro.se. Flygfoto. Hämtad: 2011-09-05

Bild 17. Bearbetad bild från Uppsala kommun via Christer Jutesson. Parkskötselkarta (2011-04-19)

Bild 38. Bild framtagen och bearbetad från SketchUps skuggmarkeringar

Bild 39. Bild framtagen och bearbetad från SketchUps skuggmarkeringar

Bild 40. Bild framtagen och bearbetad från SketchUps skuggmarkeringar

Bild 43. Karteringen är framtagen av Uppsala vatten och kartan hämtad från Lästyrelsen i Uppsala

Bild 48. Bearbetad bild från www.eniro.se. Flygfoto. Hämtad: 2011-09-05

Bild 54. Tillgänglig: <http://old.ovan.be/archive/2007/10/01/Infrared-Picknick.aspx> [2011-09-05] Sökning bilder google: Infrared picknick

Bild 56. Tillgänglig: http://djurkalendern.blogspot.com/2011/05/dagens-dikt_28.html [2011-04-25] Sökning bilder google: Meander

Bild 69. Climbing forest. Tillgänglig: www.stiliom.se [2011-09-05]. Sökning på webbplatsen: 6.51001

Bild 70. Lekstuga Tillgänglig: www.stiliom.se [2011-08-22] Sökning på webbplatsen: Lekhus

Bild 71. Pall april. Tillgänglig: www.vestre.se [2011-09-05]

Bild 72. Vippgunga Tillgänglig: www.stiliom.se [2011-08-22] Sökning på webbplatsen: Snigel

Bild 73. Stol april. Tillgänglig: www.vestre.se [2011-08-22]

Bild 75. Bänk med bord april. Tillgänglig: www.vestre.se [2011-08-22]

Bild 76. Tillgänglig: www.odla.nu/artiklar/ute/plantering/kalla-nyanser [2011-09-05]

Bild 77. Tillgänglig: www.guteform.se [2011-09-05]

Bild 78. Tillgänglig: <http://openspacesfengshui.com/feng-shui-tips/category/outdoor-and-garden-feng-shui/page/5/> [2011-09-05]

Bild 79. Tillgänglig: <http://tollastradgard.blogspot.com/2010/05/superdoftare.html> [2011-09-05], Sökning bilder google: Hägg, Sökinställning: stor bild

Bild 80. Tillgänglig: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Closeup_of_blackthorn_aka_sloe_aka_prunus_spinosa_sweden_20050924.jpg [2011-09-05] Sökning bilder google: Prunus spinosa. Sökinställning: stor bild. [2011-09-05]

Bild 81. Tillgänglig: www.alaska-in-pictures.com/winter-birch-and-spruce-forest-1973-pictures.htm [2011-09-05]. Sökning bilder google: Winter birch, Sökinställning: stor bild

Bild 82. Tillgänglig: <http://www.panoramio.com/photo/15025891> [2011-09-05]. Sökning bilder google: Amelanchier autumn

Bild 84. Tillgänglig: <http://www.prralin.com/2010/05/doft-av-syren.html> [2011-09-05],
Sökning bilder google: Syren, Sökningställning:
stor bild [2011-09-05]